Íå ïàê³äàéöå æ ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!

ÔÐÀÍÖ²ØÀÊ ÁÀÃÓØÝÂ²×

Ãàçåòà âûõîäç³öü ç ñàêàâ³êà 1990 ãîäà

¹ 16 (1323)   19 ÊÐÀÑÀÂ²ÊÀ 2017 ã.

Õðàì äçâþõ êàíôåñ³é

Ñ¸ëåòà, êàë³ êàòîë³ê³ ³ ïðàâàñëà¢íûÿ ñâÿòêàâàë³ Âÿë³êäçåíü ðàçàì, ìîæà, íàéáîëüø óðà÷ûñòà áûëî ¢ íåâÿë³ê³ì õðàìå â¸ñê³ Áÿðîçà¢êà Äîêøûöêàãà ðà¸íà íà Â³öåáø÷ûíå. Ñâÿòûíÿ, ÿêîé àïÿêóåööà à. Ìàðýê Ïàñþòà OFMCap, ñòàëà êðîïêàé àá'ÿäíàííÿ æûõàðî¢ â¸ñê³ íå òîëüê³ êàëÿ àëòàðà íà ìàë³òâå, àëå ³ ¢ ñóìåñíàé ïðàöû íà çÿìë³.

Ñâÿòûíÿ ïà¢ñòàëà ñòàðàííÿì³ ìíîã³õ ëþäçåé, ó ïàìÿöü àá ïðàöû ÿê³õ âûëà àñâå÷àíà ñïåöûÿëüíàÿ òàáë³öà ç íàäï³ñàì:

"Ó ïàìÿöü ïðà ¢ñ³õ, õòî çàõîïëåíû ïðûãàæîñöþ ñòâîðàíàãà ñâåòó, ïåðàòâàðû¢ ÿå ¢ ÷àëàâå÷û ¢÷ûíàê ó ãýòûì áóäûíêó àæ äà ÷àñó, ïàêóëü ÿãî ñöåíû íå ñòàë³ àñíîâàé äëÿ Áîæàé ñâÿòûí³ ¢ ãîäçå Ïàíà 2010, ïàêàçâàþ÷û ¢ñ³ì íàäçåþ ¡âàñêðàñåííÿ".

Ñâÿòûíÿ, ÿêàÿ ë³÷ûööà àô³öûéíà êàïë³öàé Ìàö³ Áîæàé Âàñòðàáðàìñêàé, áûëà àñâå÷àíà öÿïåð óæî á³ñêóïàì Â³öåáñê³ì íà ïåíñ³³ ¡ëàäç³ñëàâàì Áë³íàì. Àëå àñàáë³âàñöþ ÿå ¸ñöü òîå, øòî ãýòà - àãóëüíû õðàì ³ äëÿ êàòîë³êà¢, ³ äëÿ ïðàâàñëà¢íûõ. Ó àëòàðû àáàïàë àãóëüíàãà àáðàçà Ìàö³ Áîæàé Âàñòðàáðàìñêàé (ãýòû àáðàç â³ñ³öü íà Áåëàðóñ³ ¢ êàòàë³öê³õ, ³ ¢ ïðàâàñëà¢íûõ õðàìàõ) ðàçìåø÷àíû àáðàçû êàòàë³öêàãà ³ ïðàâàñëà¢íàãà ñâÿòûõ, à òàêñàìà êðûæ àäçâþõ êàíôåñ³é. Ìàë³ööà ñþäû ³äóöü óñå. Ñ³ìâàë³÷íà ³ òîå, øòî õðàì ïåðàðîáëåíû ç áûëîé êàëãàñíàé àäì³í³ñòðàöû³, ñâîåàñíàÿ ë³âàÿ ðýêàíñ³ñòà ¢ ïàìÿöü ïðà ìíîã³ÿ ñïîí³ õðàìà¢, ïåðàòâîðàíûõ íåêàë³ ¢ êëóáû, êàíòîðû, ñêëàäû ³ ³íø.

Íàø êàð.

Çà ïàøûðýííå áåëàðóñêàìî¢íàé àäóêàöû³ ¢ ÂÍÓ

Ïàâÿë³÷ûöü êîëüêàñöü ãàäç³í íà êóðñ "Áåëàðóñêàÿ ìîâà: ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà" ¢ âûøýéøûõ íàâó÷àëüíûõ óñòàíîâàõ êðà³íû ïðàïàíóå¢ äýêàí ô³ëàëàã³÷íàãà ôàêóëüòýòó ÁÄÓ ²âàí Ðî¢äà.

Ãýòàÿ ïðàïàíîâà ïðàãó÷àëà 12 êðàñàâ³êà íà êðóãëûì ñòàëå àá ðàçâ³öö³ ñ³ñòýìû àäóêàöû³ íà áåëàðóñêàé ìîâå, ÿê³ ç ³í³öûÿòûâû äýïóòàòê³ Ïàëàòû ïðàäñòà¢í³êî¢ Àëåíû Àí³ñ³ì ïðàéøî¢ íà áàçå Áåëàðóñêàãà äçÿðæà¢íàãà ïåäàãàã³÷íàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

- Òâààðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû òàêñàìà ïàäòðûìë³âàå ãýòóþ ïðàïàíîâó, - ñêàçàëà “Ñâàáîäçå” Àëåíà Àí³ñ³ì.
- Äà ÿå ïðûõ³ëüíà ïàñòàâ³¢ñÿ ³ ïåðøû íàìåñí³ê ì³í³ñòðà àäóêàöû³ Âàäç³ì Áîãóø, ÿê³ òàêñàìà ¢äçåëüí³÷à¢ ó ñåì³íàðû. Ìû çâÿðíóë³ñÿ ¢ Ðýñïóáë³êàíñê³ ³íñòûòóò âûøýéøàé øêîëû, êàá ³ òàì çâÿðíóë³ ¢âàãó íà ãýòóþ ïðàáëåìó.

Ïðûåìíà ñ¸ííÿ áûëî ÷óöü, øòî ¢ ïåäàãàã³÷íûì óí³âåðñ³òýöå ïðàç ìåñÿö ïðàâÿäóöü ö³êàâàå ñïàðòû¢íà-àäóêàöûéíàå ñâÿòà íà áåëàðóñêàé ìîâå. Ïàñëÿ àïðàáàöû³ ÿãî ïåðàíÿñóöü ³ ¢ ³íøûÿ íàâó÷àëüíûÿ ¢ñòàíîâû.

Äýïóòàòêà Àí³ñ³ì ãàâîðûöü, øòî çà àïîøí³ÿ ãàäû áåëàðóñêàìî¢íàÿ ñïðàâà âûéøëà çà ìåæû âûêëþ÷íà àäóêàöû³:

- Íàì òðýáà öÿïåð õóòêà íüêà àáàãóëüí³öü òîå, øòî ìû ¢æî ìàåì, ³ âûðàøûöü, êóäû ðóõàööà äàëåé. Êàë³ ðàíåé ðàçìîâà ïðà áåëàðóñêóþ ìîâó ïåðàâàæíà çàìûêàëàñÿ ¢ ðàìêàõ àäóêàöû³, òî öÿïåð óñ¸ áîëåé ³ áîëåé ëþäçåé, óêëþ÷àþ÷û ÷ûíàâåíñòâà, ðàçóìåþöü ðîëþ ðîäíàé ìîâû ³ ¢ ãðàìàäñê³ì æûöö³.

ß ¢ ÒÁÌ ç 2000 ãîäà. ² òîëüê³ äçåñüö³ çà àïîøí³ÿ ãàäû äàâà àãóëüíû íàñòðîé äà ìîâû íå òîëüê³ ¢ ãðàìàäñòâå, àëå ³ ¢ëàäçå çìÿíÿåööà íà ïàç³òû¢íû. ² öÿïåð ñïðàâà ¢ òûì, êàá íàäàöü ãýòàìó ïðàêòû÷íàå ¢âàñàáëåííå. Õàé ãýòà áóäçå íåàäíàìîìàíòàâà, àëå ïàñëÿäî¢íà ³ ¢ ìíîã³õ ê³ðóíêàõ.

² ðàíåé âà ¢ëàäíûõ ñòðóêòóðàõ áûë³ àñîáíûÿ ëþäç³, ÿê³ÿ ïàç³òû¢íà ñòàâ³ë³ñÿ äà áåëàðóñêàé ìîâû. Äçÿêóþ÷û ³ì ïðûìàë³ñÿ àñîáíûÿ ñòàíî¢÷ûÿ ðàøýíí³. Àëå òàäû ÿíû íå äàâàë³ñÿ äà êàíöà. Äçåñüö³ ãýòûÿ ïðàâàç³ë³ ¢ æûöö¸, àëå øìàò äçå ÿíû ïðîñòà "ïðàâ³ñàë³".

Çàðàç òðýáà âûïðàâ³öü ãýòóþ ñ³òóàöûþ. Ãðàìàäñê³ÿ òýíäýíöû³ ïðîñòà ïàäøòóðõî¢âàþöü óëàäû ðàá³öü íåøòà êàðûñíàå ¢ ãýòûì ê³ðóíêó. ² íàøà çàäà÷à ãýòûì ýôåêòû¢íà ñêàðûñòàööà.

Óëàäç³ì³ð Ãëîä.

“Âÿñ¸ëêà” - 60 ãàäî¢

Ó êðàñàâ³êó 1957 ãîäà áû¢ çàñíàâàíû äç³öÿ÷û ÷àñîï³ñ “Âÿñ¸ëêà”.

×àñîï³ñ ïðûçíà÷àíû ¢ àñíî¢íûì äëÿ ÷ûòà÷î¢ ìàëîäøàãà øêîëüíàãà ¢çðîñòó, íåêàòîðûÿ ìàòýðûÿëû äàñòóïíûÿ ³ äëÿ ÷ûòàííÿ äàøêîëüí³êàì. Ñÿðîä ÷àñîï³ñà¢ ÿê³ÿ âûäàþööà ¢ Ðýñïóáë³öû Áåëàðóñü äëÿ ðîçíûõ óçðîñòàâûõ ãðóï äçÿöåé, ñòà³öü ïàì³æ ÷ûòàíêàé-ìàëÿâàíêàé äëÿ äàøêîëüí³êà¢ "Áóñÿ" ³ ÷àñîï³ñàì äëÿ ñÿðýäíÿãà ³ ñòàðýéøàãà øêîëüíàãà ¢çðîñòó "Áÿðîçêà".

Ðàñïà¢ñþäæâàåööà ïðàç ïàäï³ñêó ïîøòàé ³ ïðàç ïðîäàæ ó "Áåëñàþçäðóêó". Ïàäï³ñíûÿ ³íäýêñû íà "Áåëïîøòó": äëÿ ³íäûâ³äóàëüíûõ ïàäï³ñ÷ûêà¢ - 74845, äëÿ âåäàìàñíûõ - 748452.

Ïóáë³êóå ïåðàâàæíà ë³òàðàòóðíà-ìàñòàöê³ÿ òâîðû ³ ìàòýðûÿëû íà ãðàìàäñê³ÿ òýìû, ðîçíûÿ ïà ïàìåðàõ ³ ñêëàäàíàñö³ - ÿê äëÿ ñàìàñòîéíàãà ÷ûòàííÿ äç³öüì³ 6 - 10 ãîä, òàê ³ äëÿ ÷ûòàííÿ äçåöüì äàðîñëûì³ àëüáî áîëüø ñòàðýéøûì³ øêîëüí³êàì³. Äðóêóå àïàâÿäàíí³, êàçê³, âåðøû áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢, ïåðàêëàäû, çàãàäê³, ðýáóñû, ãàëàâàëîìê³, ïåñí³ áåëàðóñê³õ êàìïàç³òàðà¢ äëÿ äçÿöåé. Ðàñïàâÿäàå ïðà êóëüòóðó ³ ã³ñòîðûþ Áåëàðóñ³ ³ ³íøûõ êðà³í. Ìàå ðîçíûÿ òýìàòû÷íûÿ ðóáðûê³. Âÿäçå ë³òàðàòóðíóþ àäóêàöûþ ³ ìàëÿâàëüíà-ýñòû÷íàå âûõàâàííå ñâà³õ ÷ûòà÷î¢. Ïåðàâàãà àääàåööà êàçêàì, ÿê³ÿ ïðàïàãàíäóþöü äàáðî ³ ñïðàâÿäë³âàñöü, óçàåìàäàïàìîãó.

Ó ñàâåöê³ÿ ÷àñû òûðàæ ÷àñîï³ñà ñêëàäà¢ 100 òûñ. àñîáí³êà¢. Ïà ñòàíó íà ñàêàâ³ê 2017 ã. âûääàçåíà 720 íóìàðî¢.

Ðýäàêöûÿ "Âÿñ¸ëê³" ç'ÿ¢ëÿåööà òàêñàìà çàñíàâàëüí³êàì ÷ûòàíê³-ìàëÿâàíê³ äëÿ äàøêîëüí³êà¢ "Áóñÿ". Äà ïà÷àòêó âûäàííÿ "Áóñ³" (æí³âåíü 2013) "Âÿñ¸ëêà" áûëà àäç³íûì áåëàðóñê³ì ïåðûÿäû÷íûì âûäàííåì äëÿ äçÿöåé ÿê äàøêîëüíàãà, òàê ³ ìàëîäøàãà øêîëüíàãà ¢çðîñòó.

Ç ëþòàãà 2011 ã. äçåéí³÷àå ñàéò ÷àñîï³ñà, íà ÿê³ì çìåø÷àíû êàçê³ ³ äç³öÿ÷ûÿ ³âåðøû. Ó òâîðàõ äàêëàäíà ðàñïàâåäàíû ìàðàëüíûÿ àêöýíòû, ãýòà àäíîñ³ööà ÿê äà ôàëüêëîðíûõ êàçàê ("Êàðàëåâ³÷, ÷àðà¢í³ê ³ ÿãîíàÿ äà÷êà", "Çàÿö ³ âîæûê", "Äçÿöüëå, ë³ñ³÷êà ³ âàðîíà" ³ ³íø.), òàê ³ äà ë³òàðàòóðíûõ òâîðà¢ ç êàçà÷íûì ñþæýòàì ("Öÿìë³âû êîò ³ øëÿõö³ ñûí" À. Ãðóøûöêàãà, "Ïðûíöýñà Ðóìçàí³äà ¢ Êðà³íå Ëÿëåê" À. Ìàñëà, "Ïðà êàøý÷àãà êàðàëÿ ³ ìûøêó-ïðûíöýñó" Ð. Áàðàâ³êîâàé, "Áóñåë ³ áóñëÿíÿòû" ß. Ë¸ñ³êà ³ ³íø.). Íà ñàéöå ñòâîðàíà ôîòàãàëåðýÿ, ëàäçÿööà êîíêóðñû.

"Âÿñ¸ëêà" ¢çíàãàðîäæàíà Ãàíàðîâûì³ ãðàìàòàì³ Âÿðõî¢íàãà Ñàâåòà ÁÑÑÐ ³ Ñàâåòà Ì³í³ñòðà¢ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü, ç'ÿ¢ëÿåööà ïåðàìîæöàì Íàöûÿíàëüíàãà êîíêóðñó äðóêàâàíûõ ÑÌ² "Çàëàòàÿ Ë³òàðà" 2004, 2007, 2010 ãàäî¢.

Ãàëî¢íûÿ ðýäàêòàðû: Âàñ³ëü Â³òêà (1957-1974); Å¢äàê³ÿ Ëîñü (1974-1976); Àíàòîëü Ãðà÷àí³êà¢(1976-1978); Óëàäç³ì³ð Ë³ïñê³ (ç 1978).

Â³ê³ïåäûÿ.

Ó Áåëàðóñ³ âûïóñöÿöü ðóáåëü ç çàêë³êàì âûãíàöü ìàñêî¢ñê³õ àêóïàíòà¢

12 êðàñàâ³êà òûðàæîì 100 àñîáí³êà¢, áûëà âûïóø÷àíà ñóâåí³ðíàÿ ìàíåòà (æýòîí) "Àäç³í ìàã³ë¸¢ñê³ ðóáåëü". Âûïóñê ñóâåí³ðíûõ ìàíåò àæûööÿâ³ë³ àäìûñëîâöû ñàéòà belmoneta.by ó ðàìêàõ ïðàåêòó "113 ãàðàäî¢ Áåëàðóñ³".

Íà àâåðñå ìàíåòû ãåðá ãîðàäà Ìàã³ë¸âà, âûÿâà Ìàã³ë¸¢ñêàé ðàòóøû ³ çàêë³ê "Ïàðà, ïàðà" áóðãàì³ñòðà Ìàã³ë¸âà ßçýïà Ëåâàíîâ³÷à. (ßçýï Ëåâàíîâ³÷ - ë³äàð ïà¢ñòàííÿ 1661 ãîäà ñóïðàöü ðàñ³éñêàãà àêóïàöûéíàãà ãàðí³çîíà. Ìåíàâ³òà ïàä ãýòû çàêë³ê, ê³íóòû áóðãàì³ñòðàì, æûõàðû Ìàã³ë¸âà ïàäíÿë³ ïà¢ñòàííå ³ çí³ø÷ûë³ ðàñ³éñê³ ãàðí³çîí - ðýä.).

Íà ðýâåðñå ìàíåòû - ìàëþíàê Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ³ çíàê êðà³íû - áóñåë.

Íàì³íàë ìàíåòû - àäç³í ðóáåëü. Ìàíåòà íå ç'ÿ¢ëÿåööà àïëàòíûì ñðîäêàì.

Ïàâîäëå ÑÌ².

pawet.net

Àá ïàâûøýíí³ ðîë³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü

00027626

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

вул. Савецкая, 9
220010, г. Мінск
тэл. (+375 17) 327-47-36, факс (+375 17) 200-84-83
E-mail: root@minedu.unibel.by

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

ул. Советская, 9
220010, г. Минск
тел. (+375 17) 327-47-36, факс (+375 17) 200-84-83
E-mail: root@minedu.unibel.by

27.03.2017 № 02-26/2218/9с/
На № 26 ад 24.02.2017г.

Ñòàðøûí³ Ãðàìàäñêàãà àá'ÿäíàííÿ
"Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû
³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû"
Òðóñàâó À.À.

Àá ïàâûøýíí³ ðîë³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ
¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü

Ïàâàæàíû Àëåã Àíàòîëüåâ³÷!

Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ¢ àäïàâåäíàñö³ ç çàêàíàäà¢ñòâàì ó ðàìêàõ ñâà¸é êàìïåòýíöû³ ðàçãëåäçåëà Âàø ë³ñò ïà ïûòàííÿõ íåàáõîäíàñö³ ïàâûøýííÿ ðîë³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ³ ïàâåäàìëÿå íàñòóïíàå.

Ïàòðûÿòû÷íàå âûõàâàííå ç'ÿ¢ëÿåööà íåàä'åìíàé ÷àñòêàé àäóêàöûéíàãà ïðàöýñó âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü ³ çíàõîäç³ööà ¢ öýíòðû ïàñòàÿííàé óâàã³ îðãàíà¢ ê³ðàâàííÿ àäóêàöûÿé ³ ¢ñòàíî¢ àäóêàöû³.

Ó àäïàâåäíàñö³ ç ïëàíàì ðàáîòû Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ¢ êàñòðû÷í³êó 2016 ã. ïûòàíí³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ ðàçãëåäæàíû íà êàëåã³³ "Ñó÷àñíûÿ ïàäûõîäû äà àðãàí³çàöû³ ³äýàëàã³÷íàé ³ âûõàâà¢÷àé ðàáîòû: àä øêîëû äà ¢ñòàíîâû âûøýéøàé àäóêàöû³", à ¢ ñàêàâ³êó 2017 ãîäà íà ñåì³íàðû-íàðàäçå "Øëÿõ³ ¢äàñêàíàëåííÿ ³äýàëàã³÷íàé ³ âûõàâà¢÷àé ðàáîòû ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü".

Âàøà ïðàïàíîâà àá áîëüø øûðîê³ì âûêàðûñòàíí³ ¢ àäóêàöûéíûì ïðàöýñå äàêóìåíòàëüíûõ ô³ëüìà¢ íà ã³ñòàðû÷íóþ òýìó ç'ÿ¢ëÿåööà ñëóøíàé. Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ¢æî ¢ áë³æýéøû ÷àñ ïðûìå íåàáõîäíûÿ çàõàäû ¢ ãýòûì íàê³ðóíêó (ïàòðàáóåööà ñóìåñíà ç çàö³êà¢ëåíûì³ âûâó÷ýííå ¢ìî¢ âûêàðûñòàííÿ äàêóìåíòàëüíûõ ô³ëüìà¢, ïðàâÿäçåííÿ, ÿê ãýòà ïàòðàáóå çàêàíàäà¢ñòâà, ³õ íàâóêîâà-ïåäàãàã³÷íàé ýêñïåðòûçû ³ ã.ä.).

Àíàëàã³÷íûÿ çàõàäû ïëàíóåööà çäçåéñí³öü ó ìýòàõ âûêàðûñòàííÿ ¢ àäóàòûéíûì ïðàöýñå âà ¢ñòàíîâàõ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ìóëüòûïë³êàöûéíûõ ô³ëüìà¢.

Ïðû ìàþööà ïàñëÿäî¢íûÿ ìåðû ïà ¢äàñêàíàëåíí³ àðãàí³çàöû³ øîñòàãà øêîëüíàãà äíÿ (çàãàä Ì³í³ñòðà àäóêàöû³ àä 19.01.2017 ¹ 21 "Àá óäàñêàíàëåíí³ øîñòàãà øêîëüíàãà äíÿ"). Ó àäïàâåäíàñö³ ç ðýêàìåíäàöûÿì³ Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ àäíûì ç íàê³ðóíêà¢ ó àðãàí³çàöû³ ðàáîòû ïà íàïà¢íåíí³ øîñòàãà øêîëüíàãà äíÿ ç'ÿ¢ëÿåööà ïðàâÿäçåííå òóðûñòû÷íà-êðàÿçíà¢÷ûõ ìåðàïðûåìñòâà¢.

Ì³í³ñòýðñòâàì àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü, Ôåäýðàöûÿé ïðàôñàþçà¢ Áåëàðóñ³, ÃÀ "ÁÐÑÌ", ÃÀ "ÁÐÏÎ", Áåëàðóñê³ì ãðàìàäñê³ì àá'ÿäíàííåì âåòýðàíà¢ ó ìýòàõ ïàøûðýííÿ ñóïðàöî¢í³öòâà ¢ ñôåðû ãðàìàäçÿíñêà-ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ ìîëàäç³, ðàçâ³ööÿ äç³öÿ÷àãà ³ þíàöêàãà òóðûçìó ¢ ìà³ 2016 ãîäà ïàäï³ñàíû Ïðàòàêîë àá íàìåðàõ ñóïðàöî¢í³öòâà ¢ ñôåðû ãðàìàäçÿíñêà-ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ ìîëàäç³, ðàñïðàöàâàíà ïðàãðàìà ñóïðàöî¢í³öòâà (¢ 2015/2016 íàâó÷àëüíûì ãîäçå áîëüø çà 70 òûñ. íàâó÷ýíöà¢ ïðûíÿë³ ¢äçåë ó òóðûñòû÷íûõ ïàõîäàõ ³ êàëÿ 231 òûñ. ÷àëàâåê - ó ýêñêóðñ³ÿõ ïà ã³ñòàðû÷íûõ ìÿñö³íàõ Áåëàðóñ³).

Ó ñ³ñòýìå àäóêàöû³ ñòâîðàíû ¢ìîâû, ÿê³ÿ ãàðàíòóþöü ãðàìàäçÿíàì ïðàâà âûáàðó íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ íà àäíîé ç äçÿðæà¢íûõ ìî¢ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü. Ìîâà íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ ¢ àäïàâåäíàñö³ ç çàêàíàäà¢ñòâàì âûçíà÷àåööà çàñíàâàëüí³êàì óñòàíîâû àäóêàöû³ ç óë³êàì ïàæàäàííÿ¢ íàâó÷ýíöà¢ (çàêîííûõ ïðàäñòà¢í³êî¢ íåïà¢íàãàäîâûõ íàâó÷ýíöà¢).

Òàê, íà ¢çðî¢í³ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ç óë³êàì ïàæàäàííÿ¢ çàêîííûõ ïðàäñòà¢í³êî¢ óñòàíîâû äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ôàðì³ðóþöü ãðóïû, ó ÿê³õ àäóêàöûéíû ïðàöýñ àæûööÿ¢ëÿåööà íà áåëàðóñêàé ìîâå (íàë³÷âàåööà 2 790 ãðóï, ó ÿê³õ âûõî¢âàåööà 40 727 äçÿöåé).

Ó ãðóïàõ óñòàíî¢ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ñòâàðàåööà áåëàðóñêàìî¢íàå àñÿðîääçå (êóòê³ äçÿðæà¢íàé ñ³ìâîë³ê³ (ãåðá, ñöÿã), äýêàðàòû¢íà-ïðûêëàäíîãà ìàñòàöòâà (âûðàáû ç êåðàì³ê³, ñàëîìê³, ³ëüíó, äðýâà ³ ³í ø.), êí³æíûÿ (òâîðû áåëàðóñê³õ à¢òàðà¢), òýàòðàëüíûÿ êóòê³ (ýëåìåíòû êàñöþìà¢ ãåðîÿ¢ áåëàðóñê³õ êàçàê, òýàòðû ïà òýìàòûöû òâîðà¢ áåëàðóñêàé ìàñòàöêàé ë³òàðàòóðû ³ ôàëüêëîðó); ì³í³-ìóçåé "Áåëàðóñêàÿ õàòêà" ³ ³í ø.).

Ç ìýòàé äàëó÷ýííÿ âûõàâàíöà¢ äà áåëàðóñêàé ìîâû ³ êóëüòóðû ñïåöûÿë³ñòàì³ ¢ñòàíî¢ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ¢ ðàáîöå ç äçåöüì³ âûêàðûñòî¢âàþööà ãóëüí³, ãóòàðê³ ("Ìîé ãîðàä", "Ïîìí³ê³ ñòàë³öû", "Áåëàðóñü - ìàÿ Ðàäç³ìà", "Ñ³ìâîë³êà íàøàé Ðàäç³ìû" ³ ³í ø.), ñâÿòû, ó òûì ë³êó ôàëüêëîðíûÿ ("Ñâÿòà áåëàðóñêàãà ñëîâà", "Êàëÿäû", "Ãóêàííå âÿñíû" ³ ³í ø.), â³êòàðûíû ("Çÿìëÿ ïàä áåëûì³ êðûëàì³", "Áåëàðóñê³ÿ íàðîäíûÿ çàãàäê³" ³ ³í ø.), êîíêóðñû, â³ðòóàëüíûÿ ïàäàðîææû ³ ³í ø. Âûõàâàíöû çíà¸ìÿööà ç òâîð÷àñöþ áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ ³ ïàýòà¢, ýòíàêóëüòóðíàé ñïàä÷ûíàé áåëàðóñêàãà íàðîäà, ó ãóëüíÿâûõ àáñòàâ³íàõ âûêàðûñòî¢âàþöü ñâîé ìî¢íû âîïûò.

Ó ìåæàõ ïåðàåìíàñö³ ¢ñòàíî¢ äàøêîëüíàé àäóêàöû³ ç ïåðøàé ñòóïåííþ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³ ïåäàãàã³÷íûì³ ðàáîòí³êàì³ àæûööÿ¢ëÿåööà ¢çàåìàäçåÿííå ç ìÿñöîâûì³ ýòíàãðàô³÷íûì³ ìóçåÿì³, ðà¸ííûì³ á³áë³ÿòýêàì³, öýíòðàì³ ðàìÿñòâà¢ (àðãàí³çàöûÿ ñóìåñíûõ òýìàòû÷íûõ âûñòàâàê, çàíÿòêà¢ ³ ³í ø.).

Ç 2016/2017 íàâó÷àëüíàãà ãîäà **âà ¢ñòàíîâàõ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³** (äàëåé - ÓÀÑÀ) ïà÷ûíàþ÷û ç II êëàñà íåçàëåæíà àä ìîâû íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû (ë³òàðàòóðíàãà ÷ûòàííÿ) àäâîäçåíà àäíîëüêàâàÿ êîëüêàñöü ãàäç³í (íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû - 2,5 ãàäç³íû íà òûäçåíü, ë³òàðàòóðíàãà ÷ûòàííÿ - 2 ãàäç³íû ¢ òûäçåíü). Äëÿ III êëàñà ïåðàõîä íà íîâû òûïàâû âó÷ýáíû ïëàí àæûööÿâ³ööà ç 2017/2018 íàâó÷àëüíàãà ãîäà, äëÿ IV êëàñà - ç 2018/2019 íàâó÷àëüíàãà ãîäà. Òàê³ì ÷ûíàì, íà I ñòóïåí³ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³ íà ïðàöÿãó òðîõ ãàäî¢ çàçåéñí³ööà ïàñòóïîâû ïåðàõîä äà âûâó÷ýííÿ äçâþõ äçÿðæà¢íûõ ìî¢ ó ðî¢íàé êîëüêàñö³ ãàäç³í.

Íåçàëåæíà àä ìîâû íàâó÷àííÿ ¢ V-²Õ êëàñàõ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû àäâîäç³ööà àäíîëüêàâàÿ êîëüêàñöü ãàäç³í. Íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû ïðàäóãëåäæàíà ¢ V-V² êëàñàõ 5 ãàäç³í ó òûäçåíü, ó V²²-²Õ êëàñàõ - 3,5 ãàäç³íû ¢ òûäçåíü. Ç 2015/2016 íàâó÷àëüíàãà ãîäà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû ¢ X êëàñå ÓÀÑÀ ç áåëàðóñêàé ³ ðóñêàé ìîâàì³ íàâó÷àííÿ àðãàí³çàâàíà íà äâóõ óçðî¢íÿõ - áàçàâûì ³ ïàâûøàíûì (ç 2016/2017 íàâó÷àëüíàãà ãîäà - ó XI êëàñå). Íà áàçàâûì óçðî¢í³ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ïðàäóãëåäæàíà 1 ãàäç³íà ¢ òûäçåíü, áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû - 1,5 ãàäç³íû. Íà ïàâûøàíûì óçðî¢í³ íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû ïðàäóãëåäæàíà ïà 3 ãàäç³íû íà òûäçåíü.

Ó àäïàâåäíàñö³ ç ðýêàìåíäàöûÿì³ Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ÓÀÑÀ ìîãóöü êàìïëåêòàâàööà âó÷ýáíûì³ âûäàííÿì³ ïà ã³ñòîðû³ Áåëàðóñ³, ãåàãðàô³³ Áåëàðóñ³ íà ðóñêàé ³ áåëàðóñêàé ìîâàõ. Ó ãýòûõ ìýòàõ ïà÷ûíàþ÷û ç 2012 ãîäà Ì³í³ñòýðñòâàì àäóêàöû³ âûâó÷àåööà çàïàòðàáàâàíàñöü óñòàíî¢ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû³ ç ðóñêàé ìîâàé íàâó÷àííÿ, âó÷í³ ÿê³õ æàäàþöü âûâó÷àöü âó÷ýáíû ïðàäìåò "Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³" íà áåëàðóñêàé ìîâå, øòî ¢ë³÷âàåööà ïðû ôàðì³ðàâàíí³ òûðàæó ïàäðó÷í³êà¢ ïà äàäçåíûì âó÷ýáíûì ïðàäìåöå.

Ó 2016/2017 íàâó÷àëüíûì ãîäçå 22 740 íàâó÷ýíöà¢ V²-Õ² êëàñà¢ ÓÀÑÀ ïàæàäàë³ âûâó÷àöü ã³ñòîðûþ Áåëàðóñ³ íà áåëàðóñêàé ìîâå (ó 2015/2016 íàâó÷àëüíûì ãîäçå - 18 760 âó÷íÿ¢).

Âà ¢ñòàíîâàõ ïðàôåñ³éíà-òýõí³÷íàé ³ ñÿðýäíÿé ñïåöûÿëüíàé àäóêàöû³ ïðû âûâó÷ýíí³ âó÷ýáíûõ ïðàäìåòà¢ (äûñöûïë³í) àãóëüíààäóêàöûéíàãà êàìïàíåíòà âûêàðûñòî¢âàþööà íàâó÷àëüíûÿ ïðàãðàìû ³ ïàäðó÷í³ê³ ïà âó÷ýáíûõ ïðàäìåòàõ äëÿ ÓÀÑÀ ç áåëàðóñêàé ³ ðóñêàé ìîâàì³ íàâó÷àííÿ ³ âûõàâàííÿ. Âó÷ýáíûÿ ïðàäìåòû (äûñöûïë³íû) "Áåëàðóñêàÿ ìîâà", "Áåëàðóñêàÿ ë³òàðàòóðà" âà ¢ñòàíîâàõ ïðàôåñ³éíàé àäóêàöû³ âûâó÷àþööà ¢ àá'åìå 86 âó÷ýáíûõ ãàäç³í. Ïðû ïðàâÿäçåíí³ âûí³êîâàé àòýñòàöû³ íàâó÷ýíöû ìàþöü ïðàâà çäà÷û ýêçàìåíó àëüáî ïà âó÷ýáíûì ïðàäìåöå (äûñöûïë³íå) "Áåëàðóñêàÿ ìîâà", àëüáî ïà âó÷ýáíûì ïðàäìåöå (äûñöûïë³íå) "Ðóññêèé ÿçûê" ïà âûáàðû.

Ïðû ðýàë³çàöû³ àäóêàöûéíûõ ïðàãðàì ïðàôåñ³éíà-òýõí³÷íàé ³ ñÿðýäíÿé ñïåöûÿëüíàé àäóêàöû³ ïà ¢ñ³õ ñïåöûÿëüíàñöÿõ ïðàäóãëåäæàíà âûâó÷ýííå âó÷ýáíàãà ïðàäìåòà (äûñöûïë³íû) "Áåëàðóñêàÿ ìîâà (ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà)".

Íàâó÷ýíöû òàêñàìà ìàþöü ìàã÷ûìàñöü äàäàòêîâàãà âûâó÷ýííÿ áåëàðóñêàé ìîâû íà ôàêóëüòàòû¢íûõ çàíÿòêàõ.

Âà ¢ñòàíîâàõ âûøýéøàé àäóêàöû³ âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû, ó òûì ë³êó äûñöûïë³íû "Áåëàðóñêàÿ ìîâà (ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà)", àðãàí³çàâàíà ¢ ìåæàõ öûêëó àãóëüíàïðàôåñ³éíûõ ³ ñïåöûÿëüíûõ äûñöûïë³í. Àá'¸ìû ãýòûõ äûñöûïë³í ó ðàìêàõ íàïðàìêà¢ àäóêàöû³, ãðóï ñïåöûÿëüíàñöåé ³ ñïåöûÿëüíàñöåé âûçíà÷àþööà âó÷ýáíà-ìåòàäû÷íûì³ àá'ÿäíàííÿì³ ¢ ñôåðû âûøýéøàé àäóêàöû³. Êîëüêàñöü ãàäç³í íà âûâó÷ýííå áåëàðóñêàé ìîâû ¢ çàëåæíàñö³ àä óñòàíîâû âûøýéøàé àäóêàöû³ ìîæà âàãàööà àä 28 äà 70 ãàäç³í. Ó ðàìêàõ ïàäðûõòî¢ê³ äà íîâàãà 2017/2018 ãîäà Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ïëàíóå ðýêàìåíäàâàöü óñòàíîâàì âûøýéøàé àäóêàöû³ ïðû çàöâÿðäæýíí³ âó÷ýáíûõ ïëàíà¢ ³ ïðàãðàì íà íîâû íàâó÷àëüíû ãîä ó àäïàâåäíàñö³ ç êàìïåòýíöûÿé ðàçãëåäçåöü ïûòàííå ïàâåë³÷ýííÿ êîëüêàñö³ ãàäç³í, ÿê³ÿ âûçíà÷àþööà íà âûâó÷ýííå äûñöûïë³íû "Áåëàðóñêàÿ ìîâà (ïðàôåñ³éíàÿ ëåêñ³êà)".

Ó àäïàâåäíàñö³ ç ïóíêòàì 7 Êàíöýïöû³ àïòûì³çàöû³ çìåñòó, ñòðóêòóðû ³ àá'¸ìó ñàöûÿëüíà-ãóìàí³òàðíûõ äûñöûïë³í âà ¢ñòàíîâàõ âûøýéøàé àäóêàöû³, çàöâåðäæàíàé çàãàäàì Ì³í³ñòðà àäóêàöû³ àä 22.03.2012 ¹ 194, ó ìåæàõ ³íòýãðàâàíàãà ìîäóëÿ "Ã³ñòîðûÿ" âûâó÷àåööà àáàâÿçêîâàÿ äûñöûïë³íà "Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³ (ó êàíòýêñöå ñóñâåòíûõ öûâ³ë³çàöûé)", à òàêñàìà 1-2 ñïåöûÿë³çàâàíûÿ ìîäóë³ ïàâîäëå âûáàðó ñòóäýíòà (íàïðûêëàä, ñòàíà¢ëåííå ³ ðàçâ³ööå áåëàðóñêàé äçÿðæà¢íàñö³, ã³ñòîðûÿ êóëüòóðû Áåëàðóñ³, ³í ø.).

Ïàâîäëå ³íôàðìàöû³ ¢ñòàíî¢ âûøýéøàé àäóêàöû³, ó áîëüøàñö³ ç ³õ âûêëàäàííå äûñöûïë³íû "Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³ (ó êàíòýêñöå ñóñâåòíûõ öûâ³ë³çàöûé)" àæûööÿ¢ëÿåööà ïà-áåëàðóñêó.

Àñíîâàòâîðíûì³ äàêóìåíòàì³ ¢ ñó÷àñíàé ñ³ñòýìå àäóêàöû³, ÿê³ÿ àäëþñòðî¢âàþöü ìýòû, ïðûíöûïû ³ çìåñò âûõàâàííÿ íàâó÷ýíöà¢, ç'ÿ¢ëÿþööà Êàíöýïöûÿ áåñïåðàïûííàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ íàâó÷ýíöêàé ìîëàäç³ ³ Ïðàãðàìà áåñïåðàïûííàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé ³ íàâó÷ýíöêàé ìîëàäç³ íà 2016- 2020 ãã. (äàëåé - Ïðàãðàìà). Çàñíàâàíàÿ íà ³õ ñ³ñòýìà âûõàâàííÿ àðûåíòàâàíà íà ðàçâ³ööå àñîáû äç³öÿö³, ÿãî ïðûðîäíûõ çàäàòêà¢ ³ çäîëüíàñöåé, çàõàâàííå ³ ¢ìàöàâàííå çäàðî¢ÿ, ïàòðûÿòû÷íàå âûõàâàííå íàâó÷ýíöà¢. Ïðàãðàìà - ÷àöâ¸ðòû ïà ë³êó íàöûÿíàëüíû äàêóìåíò, ÿê³ âûçíà÷àå ïðàêòûêó âûõàâàííÿ ¢ íàøàé êðà³íå. Ó ¸é àäëþñòðàâàíû ³äý³ äçÿðæà¢íàé ³äýàëîã³³, êàíöýïòóàëüíûÿ ïàäûõîäû äà ïðàöýñó âûõàâàííÿ, ïðàäñòà¢ëåíû àñíî¢íûÿ íàê³ðóíê³ ³ çìåñò âûõàâà¢÷àé ðàáîòû âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³.

Ðýàë³çàöûÿ Ïðàãðàìû ïðàäóãëåäæâàå âûêàðûñòàííå ðýã³ÿíàëüíûõ ³ ëàêàëüíûõ ôàêòàðà¢: âûõàâà¢÷ûõ ìàã÷ûìàñöåé ñîöûóìó, ìÿñöîâûõ òðàäûöûé, óçðîñòàâûõ ³ ³íäûâ³äóàëüíûõ àñàáë³âàñöåé äçÿöåé ³ íàâó÷ýíöêàé ìîëàäç³, êàíñàë³äàöû³ äçåÿííÿ¢ ïåäàãîãà¢ ³ òàê³õ ñàöûÿëüíûõ ³íñòûòóòà¢, ÿê ñÿì'ÿ, ãðàìàäñê³ÿ àá'ÿäíàíí³, óñòàíîâû êóëüòóðû ³ ñïîðòó ³ ã. ä.

Øýðàã ìåðàïðûåìñòâà¢ âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ íàê³ðàâàíû íà ïàïóëÿðûçàöûþ áåëàðóñêàé ìîâû ³ êóëüòóðû, çàõàâàííå ã³ñòàðû÷íàé ñïàä÷ûíû, ôàðì³ðàâàííå ïàòðûÿòû÷íûõ ÿêàñöåé ó íàâó÷ýíöà¢. Òàìó Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ íàäàå àñàáë³âóþ ¢âàãó ïðàâÿäçåííþ ìåðàïðûåìñòâà¢ ó ðàìêàõ ðýñïóáë³êàíñêàé àêöû³ íàâó÷ýíöêàé ìîëàäç³ "Æûâó ¢ Áåëàðóñ³ ³ òûì ãàíàðóñÿ", äà ÿêîé äàëó÷ûë³ñÿ àìàëü óñå ¢ñòàíîâû àäóêàöû³ êðà³íû. Ó àäïàâåäíàñö³ ç íàïðàìêàì³ "Ìîé ðîä, ìàÿ ñÿì'ÿ", "Ìàÿ øêîëà - ÷àñö³íêà ìàéãî æûööÿ", "Ìàÿ â¸ñêà, ìîé ãîðàä", "Ìàÿ ðàäç³ìà - Áåëàðóñü" ïðàâîäçÿööà êîíêóðñû, ÿê³ÿ äàþöü íàâó÷ýíöàì ìàã÷ûìàñöü ïàçíàâàöü ñâîé êðàé ó ðîçíûõ ôîðìàõ - àä ïðàñöåéøûõ àï³ñàííÿ¢ ã³ñòîðûêà-êóëüòóðíûõ ³ ïðûðîäíûõ àá'åêòà¢ äà ñóð'¸çíûõ äàñëåä÷ûõ ðàáîò, à òàêñàìà ïðûìàöü óäçåë ó ñòâàðàëüíàé äçåéíàñö³, ðàçâ³âàöü ñâàå òâîð÷ûÿ ÿêàñö³, íàáûâàöü ïðàêòû÷íûÿ íàâûê³ êðàÿçíà¢÷àé ðàáîòû.

Ç ìýòàé ìàñàâàãà ¢êëþ÷ýííÿ ìîëàäç³ ¢ ïîøóêàâà-äàñëåä÷óþ, ýêñêóðñ³éíóþ äçåéíàñöü âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ ç 2016 ãîäà ðýàë³çóåööà ðýñïóáë³êàíñê³ ãðàìàäçÿíñêà-ïàòðûÿòû÷íû ïðàåêò "Çáÿðû Áåëàðóñü ó ñâà³ì ñýðöû". Ó ðàìêàõ ïðàåêòó âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ ñòâàðàþööà íîâûÿ òóðûñòêà-ýêñêóðñ³éíûÿ ìàðøðóòû (ç âûêàðûñòàííåì ýêñêóðñ³éíûõ àá'åêòà¢, ðýêàìåíäàâàíûõ äëÿ íàâåäâàííÿ íàâó÷ýíöàì³ ¢ ðàìêàõ ïðàâÿäçåííÿ âó÷ýáíûõ ³ ôàêóëüòàòû¢íûõ çàíÿòêà¢), ïðàâîäç³ööà ïàäðûõòî¢êà þíûõ ýêñêóðñàâîäà¢ äëÿ ïðàâÿäçåííÿ ýêñêóðñ³é ïà ðàñïðàöàâàíûõ òóðûñòêà-ýêñêóðñ³éíûõ ìàðøðóòàõ; ñòâàðàåööà ïðîìà-ïðàäóêöûÿ àá òóðûñòû÷íûõ ìàã÷ûìàñöÿõ íà ìàðøðóòàõ (ôàòàãðàô³³, äàâåäà÷íà-³íôàðìàöûéíûÿ çàïîí³ê³, êàðòû-ñõåìû, áóêëåòû ³ ³í ø.); äàñëåäóþööà êóëüòóðíûÿ òðàäûöû³ ðýã³¸íà¢; ïðàâîäçÿööà ðýêëàìíà-³íôàðìàöûéíûÿ ³ ïðýçåíòàöûéíûÿ ìåðàïðûåìñòâû ç ìýòàé ïàïóëÿðûçàöû³ ³ çàõàâàííÿ ã³ñòîðûêà-êóëüòóðíàé ³ ïðûðîäíàé ñïàä÷ûíû êðàþ. Ó 2016 ãîäçå êàëÿ 3250 íàâó÷ýíöà¢ óñòàíî¢ àäóêàöû³ ¢äçåëüí³÷àë³ ¢ ìåðàïðûåìñòâàõ ïðàåêòó íà ðà¸ííûõ, àáëàñíûõ ³ ðýñïóáë³êàíñê³ì óçðî¢íÿõ.

Ó 2017 ãîäçå ïðàöÿãíóòà ðýñïóáë³êàíñêàÿ ïàòðûÿòû÷íàÿ àêöûÿ "Êâåòê³ Âÿë³êàé Ïåðàìîã³", ÿêàÿ ñòàëà àäíûì ñà çíà÷íûõ ýëåìåíòà¢ ñâÿòêàâàííÿ Âÿë³êàé Ïåðàìîã³ íàøàãà íàðîäà ¢ Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíå.

Ó êðàñàâ³êó 2017 ãîäà áóäçå ïàäâîäç³ööà âûí³ê³ ðýñïóáë³êàíñêàãà êîíêóðñó òóðûñòêà-ýêñêóðñ³éíûõ ìàðøðóòà¢ "Ïàçíàåì Áåëàðóñü ðàçàì".

Âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ êðà³íû ïðàöóå êàëÿ 1,5 òûñÿ÷û ìóçåÿ¢ ðîçíûõ ïðîô³ëÿ¢. Íîñÿöü ãàíàðîâàå çâàííå "íàðîäíû" 90 ìóçåÿ¢ óñòàíî¢ àäóêàöû³. Íàçàïàøàíû êðàÿçíà¢÷û ìàòýðûÿë ìóçåÿ¢ âûêàðûñòî¢âàåööà ïðû àðãàí³çàöû³ àäóêàöûéíàãà ïðàöýñó âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³: ïðû ïðàâÿäçåíí³ íàâó÷àëüíûõ ³ ôàêóëüòàòû¢íûõ çàíÿòêà¢, çàíÿòêà¢ ó àá'ÿäíàííÿõ ïà ³íòàðýñàõ ³ ìåðàïðûåìñòâà¢ âûõàâà¢÷àãà õàðàêòàðó. Àðãàí³çóþööà ¢çàåìàíàâåäâàíí³ ìóçåÿ¢ íàâó÷ýíöàì³ ¢ñòàíî¢ àäóêàöû³, ðýàë³çóþööà ñóìåñíûÿ ì³æìóçåéíûÿ ïðàåêòû, àêöû³, ìåðàïðûåìñòâû, ìóçå³ ¢ñòàíî¢ àäóêàöû³ ¢êëþ÷àþööà ¢ òóðûñòêà-ýêñêóðñ³éíûÿ ìàðøðóòû ïà ðýã³¸íå. Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ ðýêàìåíäóå ìåíàâ³òà ¢ øîñòû øêîëüíû äçåíü íàâåäâàöü ìóçå³, àæûööÿ¢ëÿöü ýêñêóðñ³éíóþ äçåéíàñöü.

Àêðàìÿ òàãî, âà ¢ñòàíîâàõ àäóêàöû³ ¢ ðàìêàõ Äíÿ áåëàðóñêàãà ï³ñüìåíñòâà, òûäíÿ ðîäíàé ìîâû òðàäûöûéíà ïðàâîäçÿööà ìåðàïðûåìñòâû, ïðûñâå÷àíûÿ æûööþ ³ òâîð÷àñö³ áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢, à òàêñàìà àë³ìï³ÿäû, ³íòýðíýò-êîíêóðñû ïà áåëàðóñêàé ìîâå, ë³òàðàòóðû ³ ã³ñòîðû³. Øòîãîä Ì³í³ñòýðñòâàì àäóêàöû³ ñóìåñíà ç Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ ïðàâîäç³ööà ðýñïóáë³êàíñê³ êîíêóðñ þíûõ ÷ûòàëüí³êà¢ "Æûâàÿ êëàñ³êà", óäçåë ó ÿê³ì ïðûìàþöü íàâó÷ýíöû ¢ñòàíî¢ àãóëüíàé ñÿðýäíÿé àäóêàöû ç óñ³õ ðýã³¸íà¢ êðà³íû. Ó ñàêàâ³êó 2017 ãîäà âà ¢ñòàíîâå àäóêàöû³ "Ãðîäçåíñê³ äçÿðæà¢íû ¢í³âåðñ³òýò ³ìÿ ßíê³ Êóïàëû" àäáûëàñÿ àêöûÿ "×ûòàåì ßíêó Êóïàëó ðàçàì", ó ÿêîé àêòû¢íû ¢äçåë ðàçàì ñà ñòóäýíòàì³ ³ âûêëàä÷ûêàì³ ¢í³âåðñ³òýòà ïðûíÿë³ ¢äçåëüí³ê³ ñåì³íàðà-íàðàäû "Øëÿõ³ ¢äàñêàíàëåííÿ ³äýàëàã³÷íàé ³ âûõàâà¢÷àé ðàáîòû ¢ ñ³ñòýìå àäóêàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü".

Ì³í³ñòýðñòâà àäóêàöû³ áóäçå ³ íàäàëåé ç óäçåëàì óñ³õ çàö³êà¢ëåíûõ ïðûìàöü íåàáõîäíûÿ ìåðû ïà ¢äàñêàíàëåíí³ ïàòðûÿòû÷íàãà âûõàâàííÿ äçÿöåé, íàâó÷ýíöêàé ³ ñòóäýíöêàé ìîëàäç³.

Ì³í³ñòð ².Â. Êàðïåíêà.

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿð. íóìàðû.)

Ñûìîí Áàðûñ

Ýòíàãðàô³÷íû òëóìà÷àëüíû ñëî¢í³ê

Áðàâýðêà (àðìÿê, çèïóí) - 1) ìóæ÷ûíñê³ äî¢ã³ àäíàáîðòíû ï³íäæàê ç äàìàòêàíàãà ñóêíà; âåðõíÿÿ êàðîòêàÿ ìóæ÷ûíñêàÿ âîïðàòêà çâû÷àéíà ç à¢÷ûí, àáöÿãíóòûõ äàìàòêàíûì ñóêíîì, æàêåòêà íà Ñëó÷÷ûíå.

Áðàäí³ê, áðýäçåíü (ðûáîëîâíàÿ ñíàñöü) - íåâàä, ÿê³ âûðàáëÿåíû ç ðÿäêàãà ïàëàòíà äëÿ ëî¢ë³ ðûáû.

Áðàçãîòê³, áðàçãà¢ê³ (ïîãðåìóøêè) - àãóëüíàÿ íàçâà íåêàòîðûõ ìóçû÷íûõ ñàìàãó÷íûõ ³íñòðóìåíòà¢.

Áðàìà (âîðîòà) - äðà¢ëÿíûÿ âàðîòû, çðîáëåíûÿ ç äîøàê. Ìàþöü çàñòðýøàê

Áðàìêà, âåñí³öû - ìàëåíüê³ÿ äçâåðû äëÿ ¢âàõîäó ç âóë³öû ¢ ïàäâîðàê ö³ ç ïàäâîðûø÷à ¢ àãàðîä.

Áðàòî¢êà, áðàòàâàÿ (íåâåñòêà) - æîíêà áðàòà (äëÿ ÿãî ñÿñòðû ³ áðàòî¢).

Áðàò÷ûíà, ñêëàäàíêà (áðàò÷èíà) -êàëåêòû¢íàå ÷àñòàâàííå ¢ ñêëàä÷ûíó.

Áðàöåí³ê (áðàòàí) - äâàþðàäíû áðàò (ðàäçåé ðîäíû áðàò).

Áðîâàð (âèíîêóðíÿ) - òàê íàçûâàë³ ðàíåé íåâÿë³ê³ ñï³ðòçàâîä, äçå âûðàáëÿë³ ñï³ðò ³ ãàðýëêó.

Áðóê (áóëûæíàÿ ìîñòîâàÿ, êàìåííûé çàáîð) - 1) áðóêàâàíêà - äàðîãà àáî ïëîø÷à, âûêëàäçåíàÿ êàìÿíÿì³; 2) ìóðàâàíû ïëîò (â. Íîâ³ê³ Êàïöåâ³öêàãà ñ/ñ Ãàðàäçåíñêàãà ðà¸íà).

Áðóêàð (ìîñòèëüùèê) - ðàáîòí³ê, ÿê³ êëàäçå áðóê.

Áðóñê³ - ìó÷íàÿ ñòðàâà íàêøòàëò ê³ñÿëþ. Ó ïàäñîëåíû ê³ïåíü çàñûïàë³ ááàâóþ àáî ãàðîõàâóþ ìóêó. Çàñêâàðâàë³ ³ ïàñëÿ àñòóäæâàë³. Ïåðàä ïàäà÷àé íà ñòîë ðýçàë³ íà êàâàëê³. Ñòðàâà áûëà ïàøûðàíà íà Ìàã³ë¸ø÷ûíå ³ Â³öåáø÷ûíå.

Áðóñî÷ê³ (áðóñî÷êè) - íàðîäíû ñàìàãó÷íû ¢äàðíû ³íñòðóìåíò, ïàïóëÿðíû êñ³ëàôîíà. Ñêëàäàâàåööà ç ñàñíîâûõ àáî áÿðîçàâûõ áðóñî÷êà¢ ðîçíàé äà¢æûí³ (äà 10 ñì ³ áîëåé).

Áðó÷êà (áðþêâà) - àãàðîäíàÿ êàðìàâàÿ ðàñë³íà.

Áðûê³, ëàéáà - ïðûñòàñàâàííå äëÿ ïåðàâîçê³ ñåíà ³ ñàëîìû íà ñàíÿõ ³ êàë¸ñàõ (â. Âà¢êàâàëîòû Äîêøûöêàãà ðà¸íà). Óÿ¢ëÿå ñàáîé êóçà¢, çðîáëåíû ç òîíê³õ æýðäà÷àê.

Áðûëü (êàðòóç, êàçûð¸ê) - 1) âîéëà÷íû êàïÿëþø; 2) êàçûðîê øàïê³.

Áðû÷êà, êàëûìàæêà (áðè÷êà) - ë¸ãê³ âûÿçíû âàçîê.

Áóáåí (áàðàáàí) - 1) ìóçû÷íû ¢äàðíû ìåìáðàííû ³íñòðóìåíò, áàðàáàí; 2) ïàøà, íà ÿêîé **íÿìà òðàâû.**

Áóäà (ñìîëîêóðíÿ) - 1) ñìàëàêóðíÿ, ïå÷ äëÿ ãîíê³ ñìàëû ³ äç¸ãöþ; 2) ëÿñíîå ïàñåë³ø÷à, äçå æûë³ áóäí³ê³.

Áóäàí (øàëàø) - ÷àñîâàÿ ïàáóäîâà ¢ ñàäçå, ó ëåñå, íà ñåíàæàö³.

Áóäí³ê³ - ðàáî÷ûÿ, ÿê³ÿ ðàá³ë³ ¢ áóäçå.

Áóêåòí³ê - ãë³íÿíàÿ ïàñóäç³íà äëÿ êâåòàê.

Áóëà - íàðîäíàÿ ãóëüíÿ ¢ äçâå êàìàíäû.

Áóë¸í (êàðòîôåëüíûé ñóï) - áóëüáÿíàÿ ïàõë¸áêà.

Áóðàê³ (ñâåêîëüíûé ñóï) - âàäêàÿ ñòðàâà, çâàðàíàÿ ç áóðàêî¢.

Áóðëàòû, ïÿñî÷í³öû (çàêîòèíû) - ïàäî¢æàíûÿ áÿðâåíí³ ¢çäî¢æ ñöÿíû íà äàõó ø÷û äçåëÿ äàäàòêîâàãà çàìàöàâàííÿ êðîêâà¢.

Áóëüáî¢í³ê, áóëüáîøí³ê (áîòâà) - ë³ñöå áóëüáû.

Áóëüáÿí³ê³, äðàí³ê³ - áë³íû ç ö¸ðòàé áóëüáû..

Áóëüáÿí³ø÷à (êàðòîôåëüíèùå) - ïîëå, íà ÿê³ì ðàñëà áóëüáà.

Áóëüáÿíàÿ ÿå÷íÿ (êàðòîôåëüíàÿ ÿè÷íèöà) - ñïå÷àíàÿ ÿå÷íÿ ç âàðàíàé ðàñòî¢÷àíàé áóëüáÿíîé êàøû, ÷àòûðîõ àáî ïÿö³ ÿåê ³ ìàëàêà.

Áóðêà, ÷óéêà, ñÿðìÿãà (àðìÿê, áóðêà) - âåðõíÿå ñóêîííàå àäçåííå ç áàøëûêîì, ÿêîå íàäçÿâàëàñÿ ïàâåðõ êàæóõà àáî ñâ³òêà. Íàãàäâàëà ñó÷àñíàå ïàëüòî ç áàøëûêîì.

Áóðêà (þáêà) - íàáåäðàíàå æàíî÷àå àäçåííå òûïó ñïàäí³öû ç óçîðíàãà ñóêíà ö³ ïà¢ñóêíà (â. Ìàêðàíû Ìàëàðûöêàãà ðà¸íà).

Áóðê³ - ö¸ïëû ñóêîííû ïàøûòû àáóòàê ç õàëÿâàì³ (çàë¸øàì³ àëüáî ç ïðûøûòàé ïàäýøâàé).

Áóðíîñ (áóðíóñ, ïëàù) - äà¢ãàÿ ïàëÿ÷ ç øûðîê³ì³ ðóêàâàì³ ñÿëÿíñêàÿ âîïðàòêà ç ñàìàòêàíàãà ñóêíà.

Áóñàê, áàãîð (áàãîð) - äî¢ã³ øÿñò ç êðóêîì íà àäíûì êàíöû.

Áó÷, âåðø (âåðøà) - ðûáàëî¢íà êîíóñàïàäîáíàÿ ïðûëàäà, ñïëåöåíàÿ ç äóáîö¢ êàçû.

Áûëêà (ñêîò) - æûâ¸ëà.

Áû÷îê - 1) òðàäûöûéíàå ïðûñòàñàâàííå äëÿ çàòàâàííÿ ðûáû ¢ âàäçå; 2) ïðûñòàñàâàííå äëÿ çâÿçâàííÿ ïëûòî¢ íà Çàõîäíÿé Äçâ³íå; 3) òðàäûöûéíû òàíåö.

Áýëüêà (áàëêà) - êðóãëàå àëüáî àá÷àñàíàå áÿðâåíî, ïàêëàäçåíàå ¢ áóäûíêó ãàðûçàíòàëüíà, ³ ÿíî ñëóæûöü äëÿ ïàäòðûìàííÿ íàñö³ëó ñòîë³.

Áÿãóí - 1) ýëåìåíò äçâÿðýé ö³ âàðîò ç íàòóðàëüíûì àäãàë³íàâàííåì àáî ñà ñòîéê³ ³ ïðûìàöàâàíûõ äà ÿå ãàðûçàíòàëüíûõ áðóñêî¢, øòî ñòâàðàë³ ³ àñíîâó ïàëàòíà äçâÿðýé (âàðîò); 2) á³ãóí - âÿðî¢êà, ñêðó÷àíàÿ ç áÿðîçàâûõ ãàë³íàê äëÿ çâÿçâàííÿ çâ¸íà¢ ïëûòà íà Â³öåáø÷ûíå.

Áÿäà (äâóõêîëêà) - 1) äâóõêîëêà äëÿ ïåðàâîçê³ íåâÿë³ê³õ ãðóçà¢ íà êàðîòê³ÿ àäëåãëàñö³; 2) íàðîäíû òàíåö - êàäðûëü.

Áÿçìåí (áåçìåí) - ðû÷àæíàÿ ðó÷íàÿ ìåðà äëÿ âûçíà÷ýííÿ âàã³.

Áÿë³ëüíÿ - ó ì³íóëûì ó ôàëüâàðêàõ ³ñíàâàëà çáóäàâàííå äëÿ àäáåëüâàííÿ ïàëàòíà.

Áÿëÿê - 1) ïðûëàäà äëÿ ìÿööÿ øêóð; 2) áåëàÿ æàíî÷àÿ ñïàäí³öà.

Áÿðîçàâ³ê - áÿðîçàâû ñîê.

Áÿðîñòà (áåð¸ñòà) - âåðõí³ ñëîé áÿðîçàâàé êàðû.

Áÿñåäà (ï³ð, çàñòîëüå) - çáîð ãàñöåé ç ïà÷àñòóíêàì.

Áÿññîëüí³ê (ñóï íà êâàñå) - ðýäêàÿ ñòðàâà, çâàðàíàÿ íà õëåáíûì êâàñå ç êðóïàì³ (çâû÷àéíà ïðàñÿíûì³) áåç ñîë³. Áûòàâàëà íà Ï³íø÷ûíå ³ Ìàçûðø÷ûíå.

Â

Âàá³ê (âàáèê, ïèùèê) - äóäà÷êà àáî ñâ³ñòîê äëÿ ïðûâàáë³âàííÿ

Âàäçÿíêà (êàäêà) - áàíäàðíàÿ ïàñóäç³íà äëÿ çàõî¢âàííÿ âàäû.

Âàäçÿí³ê (âîäÿíîé) - çëû äóõ, ÿê³ æûâå ¢ âàäçå, ì³ô³÷íàÿ ³ñòîòà.

Âàäîõðûø÷à (êðåùåíèå) - ñâÿòà ¢ ãîíàð õðûø÷ýííÿ ²ñóñà Õðûñòà, ÿêîå àäçíà÷àåööà ïðàâàñëà¢íûì³ 19 ñíåæíÿ.

Âàçîê (âîçîê) - ë¸ãê³ÿ âûÿçíûÿ ñàí³.

Âàçî¢íÿ, àáîçíÿ (íàâåñ) - ïàâåòêà, ó ÿêîé çàõî¢âàë³ñÿ êàë¸ñû, ñàí³, âóïðàæ.

Âàëàêàâîå àêåíöà (âîëîêîâîå îêíî) - ìàëåíüêàÿ ïðàìàâóãîëüíàÿ àäòóë³íà ¢ ñöÿíå, ÿêàÿ çàêðûâàåööà äîø÷à÷êàé.

Âàëàê, êà÷àëêà (ðóáåëü) - ðàáðûñòàÿ íåâÿë³êàÿ äîøêà ç ðó÷êàé äëÿ êà÷àííÿ (âûðà¢í³âàííÿ) áÿë³çíû ïàñëÿ ìûööÿ ³ ïðàñóøê³.

Âàëàêóøà (âîëîêóøà) - ïàëàçíîå ïðûñòàñàâàííå äëÿ ïåðàâîçê³ ãðóçà¢.

Âàëàòî¢ê³ (êóðãàíû) - ñòàðàæûòíûÿ êóðãàíû ¢ Ïààçåð'³.

Âàëàöü (âûçûâàòü) - ïàòðàáàâàöü, âûêë³êàöü íà ÿ¢êó.

Âàëà÷îáí³ê³, âàëî¢í³ê³, ëàëî¢í³ê³ (âîëî÷åáíèêè) - ãðóïà ìóæ÷ûí, ÿê³ÿ íà Âÿë³êäçåíü àáõîäç³ë³ äâàðû ³ ñïÿâàë³ ïàä âîêíàì³ âàëà÷îáíûÿ ïåñí³.

Âàëà÷îáíûÿ ïåñí³ (âîëî÷åáíûå ïåñíè) - ïåñí³ ¢ãîíàð ñâÿòà Âÿë³êäçåíü, ó ÿê³õ ïðàñëà¢ëÿåööà ñâÿòà ³ ãàñïàäàðû ³ æûõàðû ãýòàé õàòû.

Âàë¸íê³ (âàëåíêè) - àáóòàê ç âî¢íû.

Âàëîêà (âîëîêà) - ïëîø÷à çÿìë³ ïàìåðàì 21,36 ãà.

Âàëîê³, àáîðû (ïîâÿçêè) - âÿðîâà÷ê³ äëÿ ïàäâÿçâàííÿ ëàïöÿ¢ äà íîã (â. Áîáðûê íà Ï³íø÷ûíå).

Âàëûíêà (âîëûíêà) - äóõàâû ìóçû÷íû ³íñòðóìåíò, çðîáëåíû ç òðóáàê, óñòà¢ëåíûõ ó ñêóðàíû ìÿøîê; äóäà.

Âàëüöû (ïðåññ) - ïðýñ ó âûãëÿäçå íåêàëüê³õ öûë³íäðà¢, ÿê³ ñëóæûöü äëÿ äðàáëåííÿ ÷àãî-íåáóäçü.

Âàëþøíÿ, âàëþøà (âàëÿëüíÿ, ñóêíîâàëüíÿ) - ìàéñòýðíÿ, ó ÿêîé âàëÿöü ñóêíî.

Âàëþøí³ê (âàëÿëüùèê, ñóêíîâàë) - ìàéñòàð, ÿê³ âàëÿå ñóêíî.

Âàíòðàáÿíêà (ëèâåðêà) - êà¢áàñà ç ñâ³ííûõ ë¸ãê³õ, ïå÷àí³, ñýðöà ³ ãàëàâ³çíû.

Âàíäýðíÿ (êîïòèëüíÿ) - íåâÿë³êàÿ áóäêà äëÿ âýíäæàííÿ ìÿñà ³ ñàëà.

Âàïåëüíÿ (ïå÷ü äëÿ âûæèãàíèÿ èçâåñòè) - ïå÷ äëÿ âûïàëüâàííÿ âàïíû ç âàïíÿêó.

Âàïåëüí³ê - ðàáî÷û, ÿê³ çäàáûâàå âàïíÿê, âàïíó.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì ¸äàì ³ ³ïðàâàì³.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Âàðû¢íÿ, ³ñòîïêà (âàðîâíÿ) - ïàìÿøêàííå äëÿ çàõî¢âàííÿ àãàðîäí³íû.

Âàðÿí³ê³ (âàðåíèêè) - ìó÷íàÿ ñòðàâà, êë¸öê³.

Âàòî¢êà (âàòíèê, ñòåãàíêà) - ç³ìíÿÿ âåðõíÿÿ àäçåæà.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàäðýëêà.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Âàðàíóõà (âàðåíóõà) - ãàðýëêà, ïàäàðûõòàâàíàÿ ç ì¸äàì ³ âîñòðûì³ ïðûïðàâàì³.

Íàâ³íû Ãåðìàí³³

Áåëàðóñêà-íÿìåöêàå ñóïðàöî¢í³öòâà ïà ïåðààäîëåíí³ íàñòóïñòâà¢ ×àðíîáûëÿ

Äà 31 óãîäêà¢ àâàðû³ íà ×ÀÝÑ Ì³æíàðîäíû ñàâåò "Áóäó÷ûíÿ - äçåöÿì ×àðíîáûëþ", Áåëàðóñêàÿ àñàöûÿöûÿ æóðíàë³ñòà¢, ì³æíàðîäíû Ïðýñ-êëóá ³ æóðíàë³ñò Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷ àðãàí³çàâàë³ 12 êðàñàâ³êà äûñêóñ³þ "×àðíîáûëü: ïàì³æ ì³íóëûì ³ áóäó÷ûíÿé" ç ïðýçåíòàöûÿé íÿìåöêàãà âàðûÿíòó êí³ã³ "×àðíîáûëüñê³ øëÿõ. Àä êàòàñòðîôû - äà ñàäó íàäçå³".

Ó ³ìïðýçå, ïàäòðûìàíàé êóëüòóðí³öêàé êàìïàí³ÿé "Áóäçüìà áåëàðóñàì³!", óçÿë³ ¢äçåë Íîáåëå¢ñêàÿ ë³¢ðýàòêà ïà ë³òàðàòóðû 2015 ãîäà Ñâÿòëàíà Àëåêñ³ÿâ³÷, ðýæûñ¸ð Âÿ÷àñëà¢ Í³ê³ôàðà¢, ñòàðøûíÿ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ Áàðûñ Ïÿòðîâ³÷, Àíãåëà Ãåíñåð ç Ðîòâàéëÿ, ëåêàð-ïåäûÿòð Âàëÿíö³íà Ñìîëüí³êàâà ç Áóäà-Êàøàë¸âà ³ ê³ðà¢í³öà ïðàåêòó "Æûöö¸ ç äûÿáåòàì" Ëþäì³ëà Ìàðóøêåâ³÷.

Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷ ïàâåäàì³¢, øòî ³äýÿ ñòâàðýííÿ êí³ã³ íàðàäç³ëàñÿ ïàñëÿ êðóãëàãà ñòàëà, ïðûñâå÷àíàãà Ãåíàäçþ Ãðóøàâîìó íåêàëüê³ ãàäî¢ òàìó. Ñâÿòëàíà Àëåêñ³ÿâ³÷ ïàäòðûìàëà à¢òàðà ³ íàï³ñàëà àäç³í ç ðàçäçåëà¢ êí³ã³. Áåëàðóñê³ âàðûÿíò ñêëà¢ 350 ñòàðîíàê ç 240 ³ëþñòðàöûÿì³. Íÿìåöê³ ôàðìàò áû¢ ïàøûðàíû äà 300 ôîòàçäûìêà¢ ³ äàäàòêîâûõ ìàïà¢ ×àðíàáûëüñêàãà ðýã³¸íà. À¢òàð ïàäçÿêàâà¢ íÿìåöêàé àìáàñàäçå çà äàïàìîãó ¢ ñòâàðýíí³ êí³ã³, ó àðãàí³çàöû³ ïàåçäàê ó çàáðóäæàíóþ çîíó ³ ¢ Ãåðìàí³þ, äçå ¢ ðîçíûõ ãàðàäàõ äçåéí³÷àþöü ³í³öûÿòûâû äàïàìîã³ ôîíäó "Äçåöÿì ×àðíîáûëÿ".

À¢òàð óçãàäà¢, øòî Ãåíàäçü Ãðóøàâû áû¢ àäíûì ç ïåðøûõ ñâàáîäíûõ ô³ëîñàôà¢, ÿê³ äàïàìàã ïåðààñýíñàâàöü ïëàíåòàðíûÿ ìàøòàáû ×àðíîáûëüñêàé àâàðû³ ³ äàáðà÷ûíöàì, ÿê³ çàîïåêà¢ àðãàí³çàâàöü äàïàìîãó ïàöÿðïåëûì ³ ñòâàðûöü ôîíä "Äçåöÿì ×àðíîáûëÿ", ÿê³ áû¢ çàðýã³ñòðàâàíû 20 ë³ñòàïàäà 1990 ãîäà.

Àäíûì³ ç ïåðøûõ àäãóêíóë³ñÿ íà áÿäó ³ âûäçåë³ë³ ãðàøîâû ¢í¸ñàê ÷ëåíû Ñàþçà áåëàðóñê³õ ê³íåìàòàãðàô³ñòà¢.

Ïðà ãýòà çàñâåä÷û¢ íà ñóñòðý÷û ê³íàðýæûñ¸ð Âÿ÷àñëà¢ Í³ê³ôàðà¢. ¨í ïàäêðýñë³¢, øòî ÷àëàâåöòâà ³ñíóå íà íåáÿñïå÷íàé ìÿæû. Êàá çí³ç³öü ðûçûêó, ïàòðàáóåööà àñàá³ñòàÿ àäêàçíàñöü ëþäçåé çà ñòàí ïðûðîäû, ýêàëîã³³, çäàðî¢ÿ.

Äëÿ ñàìîãà Àëÿêñàíäðà Òàìêîâ³÷à ç'ÿ¢ëÿåööà ïàðàäîêñàì, øòî íà Áåëàðóñ³ ïðàöÿãâàåööà áóäà¢í³öòâà Àñòðàâåöêàé ÀÝÑ, ó òîé ÷àñ, êàë³ Ãåðìàí³ÿ ïðûíÿëà çàêîí àá ïàñòóïîâàé àäìîâå àä ÿäçåðíàé ýíåðãåòûê³ äà 2022 ãîäà.

Íà ³ìïðýçå âûñòóï³ëà àäíà ç ãåðà³íü êí³ã³ "Ô³ëàñîô³ÿ äàáðûí³" Ìàðûíà Êàçàêîâà, ÿêàÿ ïðàäñòà¢ëÿëà ôîíä "Äçåöÿì ×àðíîáûëÿ" ¢ ÀÀÍ ó 90-òûÿ ãàäû. Òàì ÿíà ñâåä÷ûëà ïðà ýêàëàã³÷íûõ ýì³ãðàíòà¢, ÿê³ÿ âûìóøàíû áûë³ ç'ÿçäæàöü ñà ñâà¸é òýðûòîðû³, ïàê³äàöü ðîäíûÿ õàòû, ìîã³ë³.

Ïåäûÿòð Âàëÿíö³íà Ñìîëüí³êàâà ç Áóäà-Êàøàë¸âà ðàñïàâÿëà ïðà ñóïðàöî¢í³öòâà ç âûäàòíûì³ äàêòàðàì³ - ïðàôåñàðàì ß¢ãåíàì Äçÿì³ä÷ûêàì ³ ÿãî ñûíàì, ÿê³ÿ äàñëåäàâàë³ ðàê ø÷ûòàïàäîáíàé çàëîçû ¢ äçÿöåé ó Ãîìåëüñêàé âîáëàñö³ ³ ðàá³ë³ àïåðàöû³ ìàëåíüê³ì ïàöûåíòàì.

- Ñàðêàôàã àáûÿêàâàñö³ àïóñö³¢ñÿ íà ñýðöû ÷ûíî¢í³êà¢, ÿê³ÿ âûðàøàþöü ë¸ñû ëþäçåé. Çàðàç íà ïåðøûì ìåñöû äçåö³ ÷ûíî¢í³êà¢ ³ ñ³ëàâ³êî¢, à äçåö³ ×àðíîáûëüñêàé çîíû çàñòàþööà ¢ öåí³. Ì³æ òûì, ó íàøûõ äçåòàê óñÿ òàáë³öà Ìåíäçÿëååâà (öûí³, ñòðîíöûé) ó êîñòêàõ, âàëîñàõ. Áàöüêàì âåëüì³ öÿæêà ãàäàâàöü äçÿöåé-³íâàë³äà¢.

ßø÷ý àäíà ç ãåðà³íü êí³ã³ À. Òàìêîâ³÷à Ëþäì³ëà Ìàðóøêåâ³÷à ïàêàçàëà ìàòûâû ¢ëàäû, ÿê³ âûñòàâ³ë³ ÷àëàâåêà ñóïðàöü ÷àëàâåêà. Àëå ëþäçåé, ÿêàÿ øóêàþöü ëÿêàðñòâàó îñîáà ñüìåëûõ...

Ñòàðøûíÿ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ Áàðûñ Ïÿòðîâ³÷ ðàñïàâå¢, øòî ïðàöàâà¢ ó òûÿ ÷àñû ¢ "Ãîìåëüñêàé ïðà¢äçå." Ïåðøàÿ ³íôàðìàöûÿ, ÿêàÿ ïðàéøëà íà ñòàðîíêàõ ãàçåòû áûëà âåëüì³ ñö³ñëàé. Óñå ðûõòàâàë³ñÿ äà Ïåðøàìàÿ. Çðàçóìåöü ìàøòàáû áÿäû äàâÿëîñÿ ïîòûì, êàë³ øâåäñê³ÿ ðàäû¸ ïàâåäàìë³ëà ïðà ðàäûÿöûéíàå âîáëàêà ¢ Å¢ðîïå. Óæî ïàçíåé áûë³ êàìàíäç³ðî¢ê³ ïà Õîéí³ö-ê³ì, Íàðà¢ëÿíñê³ì ³ Áðàã³íñê³ì ðà¸íàõ. Ó áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû òýìà ×àðíîáûëÿ çíàéøëà àäëþñòðàâàííå ¢ òâîðàõ À. Ôåäàðýíê³, ß. Áðûëÿ, Þ. Ñòàíêåâ³÷à, Ñâ. Àëåêñ³ÿâ³÷, Â. Ñàíüêî.

Óñ³ì ïðûñóòíûì íà ³ìïðýçå ö³êàâà áûëî ïàñëóõàöü ìåðêàâàííå Íîáåëå¢ñêàé ëà¢ðýàòê³ Ñâÿòëàíû Àëåêñ³ÿâ³÷, ÿêàÿ ïðûñâÿö³ëà âàæíàé òýìå ñâàþ êí³ãó " ×àðíîáûëüñêàÿ ìàë³òâà".

- Ó òîé ïåðûÿä ñûøë³ñÿ ðàçàì äçâå ïëàíåòàðíûÿ êàòàñòðîôû: àäíà ïàëÿãàëà ¢ òûì, øòî ñàöûÿë³çì, ÿê ³äýÿ ñêîí÷ûëàñÿ, ³íøàÿ - êàñì³÷íàÿ, ×àðíîáûëüñêàÿ áÿäà, áûëà çàñàêðý÷àíà.

Ó òûÿ ÷àñû ÿ ãàâàðûëà ç ëþäçüì³, ÿê³ÿ ïåðàæûë³ ïàòðàñåííå ³ øóêàë³ âûðàòàâàííÿ.

ßíû àä÷óâàë³, øòî äçÿðæàâà ³ì õëóñ³öü, ³ ³ì ïàòðýáíà ñàìàðãàí³çî¢âàööà.

Íàéáîëüøóþ ïàøàíó òðýáà àääàöü Ãåíàäçþ Ãðóøàâîìó, ÿê³ íà ïðàöÿãó íåêàëüê³õ äçåñÿö³ãîääçÿ¢ ïðàöàâà¢ äëÿ ÷àðíîáûëüñê³õ äçÿöåé ³ äçåéí³÷à¢ äëÿ ðàçâ³ööÿ ïñ³õàëîã³³ ³ àñýíñàâàííÿ ïåðàìåí.

Àäíûì ñà çëà÷ûíñòâà¢ óëàäû áà÷ûööà òîå, øòî ×àðíîáûëü íå ñòà¢ òîé ç'ÿâàé, ïðà ÿêóþ ìîæíà áûëî á êàçàöü àäêðûòà. Êàë³ á ïðàôåñàð Áàíäàæý¢ñê³, àäç³í ç ñàìûõ ö³êàâûõ äàñëåä÷ûêà¢ ãýòàé òýìû, íå ñÿäçå¢ áû ¢ òóðìå, òî ìû á ìàãë³ áîëüø ñóïðàöüñòàÿöü êàòàñòðîôå. Çàðàç ìû ìîæàì ðàá³öü ãýòà òîëüê³ àãóëüíûì³ íàìàãàííÿì³.

Ï³ñüìåíí³öà ðàñïàâÿëà ïðà íàâåäâàííå ßïîí³³ ïàñëÿ çåìëÿòðóñó ³ àâàðû³ íà Ôóêóñ³ìå. Âûêë³êàì³ ç áóäó÷ûí³ íàçâàëà Íîáåëå¢ñêàÿ ëà¢ðýàòêà òîå, øòî ïåðàæûâàë³ áåëàðóñû ³ ÿïîíöû ¢ ÷àñû òýõíàãåííûõ àâàðûé.

Ó ñâà³õ 18-ö³ êí³ãàõ æóðíàë³ñò ³ ï³ñüìåíí³ê À. Òàìêîâ³÷ àäëþñòðî¢âàå ïàäçå³ íàéíî¢øàé ã³ñòîðû³. ¨í ñòâàðàå ëåòàï³ñ íàðîäíàé ïàìÿö³, çàõî¢âàþ÷û ìåíàâ³òà ïàìÿöü íàðîäà, à íå ïàìÿöü óëàäû, ïà ñëîâå Ñâ. Àëåêñ³ÿâ³÷, çàíàòàâàíûì íà ñòàðîíêàõ êí³ã³ "Ô³ëàñîô³ÿ äàáðûí³".

Ýëà Äçâ³íñêàÿ,
ôîòà à¢òàðà.

1. Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷;
2. Ñâÿòëàíà Àëåêñ³ÿâ³÷;
3. Ñâÿòëàíà Àëåêñ³ÿâ³÷, Ãåíàäçü Ìåð÷û, Àëÿêñàíäð Òàìêîâ³÷;
4. Áàðûñ Ïÿòðîâ³÷.

Êàðàëåâà òýàòðà

Ìû ïàçíà¸ì³ë³ñÿ ¢ à¢òîáóñå ¹ 100. ßíà âåçëà òîðò. ß àäðàçó ïàçíà¢, øòî êàëÿ ìÿíå ñëàâóòàÿ àêòðûñà Ãàë³íà Àëÿêñåå¢íà Äçÿã³ëåâà - àêòðûñà, ðýæûñ¸ð, çàñíàâàëüí³ê, äûðýêòàð ³ ìàñòàöê³ ê³ðà¢í³ê Áåëàðóñêàãà ïàýòû÷íàãà òýàòðà àäíàãî àêòðà "Çí³÷" Áåëàðóñêàé äçÿðæà¢íàé ô³ëàðìîí³³ (âÿäó÷û ìàéñòàð ñöýíû).

Ó 1968 ãîäçå ñï. Ãàë³íà ñêîí÷ûëà Áåëàðóñê³ äçÿðæà¢íû òýàòðàëüíà-ìàñòàöê³ ³íñòûòóò (êóðñ Â. Ðýäë³õ ³ À. Áóòàêîâà) Ó 1968-1985 ãã. - àêòðûñà Áåëàðóñêàãà äçÿðæà¢íàãà òýàòðà ³ìÿ ßêóáà Êîëàñà. Ïðûãàæóíÿ âûêàíàëà áîëüø çà 50 ðîëÿ¢ êëàñ³÷íàãà ³ ñó÷àñíàãà ðýïåðòóàðó, ñÿðîä ÿê³õ Ëàäà ("Ñíåæíûÿ ç³ìû", ². Øàìÿê³íà), Êàðàë³íà ("Êàñòóñü Êàë³íî¢ñê³" ¡ëàäç³ì³ðà Êàðàòêåâ³÷à), Ñâÿòëàíà ("Òàáëåòêà ïàä ÿçûê" Àíäðýÿ Ìàêà¸íêà), Íàòàøà ("Ïðûí³æàíûÿ ³ çíÿâàæàíûÿ") ïàâîäëå Ô. Ì. Äàñòàå¢ñêàãà), Æýíüêà Êàìÿëüêîâà ("À çîðû òóò ö³õ³ÿ..." ïàâîäëå Áàðûñà Âàñ³ëüåâà), Ýëåíà ("Ðàáà ñâàéãî êàõàíàãà" Ë. äý Âåãà), Ãåðà ("Øìàò øóìó ç í³÷îãà" Ó. Øýêñï³ðà) ³ ³íøûÿ.

Ó 1986 ãîäçå Ãàë³íà Àëÿêñåå¢íà ¢ëàäêàâàëàñÿ ¢ êàíöýðòíà-ëåêöûéíû àääçåë Áåëäçÿðæô³ëàðìîí³³, à ¢ 1989 ã. ó êðà³íå ïà÷à¢ ñâàþ äçåéíàñöü íîâû òâîð÷û êàëåêòû¢, ÿê³ àòðûìà¢ íàçâó: Áåëàðóñê³ ïàýòû÷íû òýàòð àäíàãî àêòðà "Çí³÷", ó ÿê³ì íà ñ¸ííÿøí³ äçåíü 19 ìîíàñïåêòàêëÿ¢, ÿê³ÿ ãðóíòóþööà íà òâîðàõ ñóñâåòíàé ³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðíàé êëàñ³ê³.

Ñïàäàðûíÿ Ãàë³íà âûêîíâàå ìîíàñïåêòàêë³: "Âûãíàííå ¢ ðàé" Í. Ðàïà, "Ëþá³öü..." ïàâîäëå À. Âÿðö³íñêàãà, "Ìíå ñíÿööà ñíû àá Áåëàðóñ³" ïàâîäëå ß. Êóïàëû, "Ïÿþöü íà÷ëåæí³ê³" ïàâîäëå Ç. Áÿäóë³, "Àáðàí³öà" ïàâîäëå À.Ñ. Ïóøê³íà ¢ ïåðàêëàäçå Ðûãîðà Áàðàäóë³íà, "Ïà÷àêàé ñîíöà!" ïàâîäëå Ë. Êàñòýíê³ ³ Í. Ìàöÿø.

Øàíî¢íàÿ êàðàëåâà òýàòðà ç'ÿ¢ëÿåööà ðýæûñ¸ðàì - ïàñòàíî¢ø÷ûêàì ìîíàñïåêòàêëÿ¢: "Ó êðà³íå ñâåòëàé, äçå ÿ ¢ì³ðàþ..." ïàâîäëå Ìàêñ³ìà Áàãäàíîâ³÷à, "Íå ïðàêë³íàé, øòî ëþáëþ..." ïàâîäëå ðàìàíà "Ðîäíûÿ äçåö³" ñëàâóòàãà Í³ëà Ã³ëåâ³÷à, "Ïðû ïàäàþ äà íÿá¸ñ" ïàâîäëå ß. ßí³ø÷ûö, "Êðàñ¸íöû æûööÿ" ïàâîäëå ïàýìû "Íîâàÿ çÿìëÿ" ß. Êîëàñà, "Ìîé ìàëåíüê³ ïðûíö" À. äý Ñýíò-Ýêçþïåðû ¢ ïåðàêëàäçå Í. Ìàöÿø, à¢òàð ë³áðýòà ïàâîäëå òâîðà¢ À. Ì³öêåâ³÷à, ß. ×à÷îòà ³ Ð. Áàðàäóë³íà äà ïåðøàé íàöûÿíàëüíàé ìîíàîïåðû "Àäç³íîê³ ïòàõ" À. Çàë¸òíàâà.

Òâîð÷àñöü Ãàë³íû Äçÿã³ëåâàé ïðûìàþöü íà ì³æíàðîäíûõ ôåñòûâàëÿõ ìîíàñïåêòàêëÿ¢ "Ìàðûÿ" ¢ Ê³åâå, "Àäç³í ³ ¢ñ¸", ó Âÿë³êàáðûòàí³³, íà ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ "Ñàë³òû Â³öÿçü" ó Ìàñêâå, äçå ÿíà ñòàíàâ³ëàñÿ ëà¢ðýàòàì ³ àòðûìë³âàëà ¢çíàãàðîäû. Áåëàðóñêàÿ çîðêà ïðàäñòà¢ëÿëà àé÷ûííàå ìàñòàöòâà íà ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ ¢ Ïîçíàí³ (Ïîëüø÷à, 2009). Ó 2008-2010 ãã. áûëà ñÿáðàì æóðû ¢ Êðûìñê³ì ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ "Áàñïîðñê³ÿ àãí³", äçå áûëà äâîé÷û óçíàãàðîäæàíà äûïëîìàì. Íà ì³æíàðîäíûì ôåñòûâàë³ "Áåëàÿ âåæà" ¢ Áðýñö³ ¢çíàãàðîäæàíà äûïëîìàì ëà¢ðýàòà "Çà ëåïøóþ æàíî÷óþ ðîëþ" (2011).

Ó 2012- 2016 ãã Ãàë³íà Äçÿã³ëåâà ¢äçåëüí³÷àëà ¢ ì³æíàðîäíûì òýàòðàëüíûì ôåñòûâàë³ "Ìàðûÿ", à òàêñàìà ç'ÿ¢ëÿëàñÿ ñÿáðàì æóðû (2012, 2013, 2015) ³ ñòàðøûí¸é æóðû ôåñòûâàëþ ¢ 2016 ã.

Ó 2016 ãîäçå òýàòð àäíàãî àêòðà "Çí³÷" Áåëäçÿðæô³ëàðìîí³³ ïðûíÿ¢ óäçåë ó ÕÕ² ì³æíàðîäíûì òýàòðàëüíûì ôåñòûâàë³ "Áåëàÿ âåæà" ¢ Áðýñö³ ç ìîíàñïåêòàêëåì "Ïà÷àêàé ñîíöà!" ïàâîäëå Ë³íû Êàñòýíê³ ³ Í³íû Ìàöÿø...

Òýàòðó "Çí³÷", çàñíàâàíàìó Ãàë³íàé Äçÿã³ëåâàé ïðûñâå÷àíà áîëüø çà 250 àðòûêóëà¢ ó ðîçíûõ âûäàííÿõ ("Íàñòà¢í³öêàÿ ãàçåòà", "Ë³òàðàòóðà ³ ìàñòàöòâà", ÷àñîï³ñàõ "Í¸ìàí", "Ðîäíàå ñëîâà", "Êðûí³öà", "Áåëàðóñü".

²íôàðìàöûÿ ïðà êàëåêòû¢, ÿê³ ¢çíà÷àëüâàå ñï. Ãàë³íà, óêëþ÷àíà ¢ ýíöûêëàïåäû³.

Òâîð÷óþ àñîáó ïåðûÿäû÷íà çàïðàøàþöü íà áåëàðóñêàå ðàäû¸ ³ òýëåáà÷àííå. Ó 2017 ãîäçåì íà õâàëÿõ êàíàëà "ðàäû¸ Êóëüòóðà" ñâåò ïàáà÷û¢ öûêë ñþæýòà¢ àá òýàòðû "Çí³÷" ó ïàïóëÿðíûõ ïðàãðàìàõ "Ôàêòàð ë¸ñó", "Äûÿëîã³ ïðà êóëüòóðó", "Ìýðû Ïîï³íñ"...

Øàíî¢íàÿ Ãàë³íà Àëÿêñåå¢íà ç'ÿ¢ëÿåööà ñÿáðàì ìàñòàöêàãà ñàâåòà Áåëäçÿðæô³ëàðìîí³³, à òàêñàìà ñÿáðàì ïðà¢ëåííÿ Áåëàðóñêàãà ôîíäó êóëüòóðû, ÿê³ ¢çíà÷àëüâàå øàíî¢íû ¡ëàäç³ì³ð Àëÿêñàíäðàâ³÷ Ã³ëåï.

Ìîé ñòàðýéøû ñÿáàð, âÿäîìû ñóïðàöî¢í³ê òýëåáà÷àííÿ, ðàäû¸ ³ ô³ëàðìîí³³ ¡ëàäç³ì³ð Àëÿêñååâ³÷ Øàë³õ³í (1930-2002 ãã.) íà ñÿáðî¢ñê³õ ïàíÿäçåëêàõ ó ÿãî äîìà ¢ 2002 ãîäçå êàçà¢ ìíå, øòî ì³í³ñòðàì êóëüòóðû Áåëàðóñ³ ïàâ³ííà áûöü æàí÷ûíà. ¨í êàçà¢, øòî äîáðûì ì³í³ñòðàì áûëà á Ãàë³íà Àëÿêñåå¢íà Äçÿã³ëåâà!

Àñàá³ñòà â³íøóþ ñëàâóòóþ êàðàëåâó òýàòðà ç þá³ëååì! Æàäàþ òâîð÷ûõ ïîñïåõà¢, çäçÿéñíåííÿ ìàð, çäàðî¢ÿ, êàõàííÿ, ðàäàñö³, àïòûì³çìó, à òàêñàìà íîâûõ ¢çíàãàðîä!

Ç ïàâàãàé,

Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³,
æóðíàë³ñò-ôðûëàíñåð,
ã³ñòîðûê êóëüòóðû.

Алена Анісім працягвае змаганне за Алеся Лагвінца

Дэпутатка Алена Анісім атрымала адказ на свой зварот да генеральнага пракурора Аляксандра Канюка аб неабходнасці неадкладна пачаць пракурорскую праверку ў дачыненні да дзеянняў асобаў, якія 23 сакавіка праводзілі затрыманне сябра сакратарыяту Таварыства беларускай мовы і грамадскага дзеяча Алеся Лагвінца.

Спадарыня А. Анісім сказала Свабодзе:

- Намеснік генпракурора Аляксандр Лашын напісаў даволі вялікі адказ. Але сутнасць там такая, што я звярнулася нібыта не зусім туды. Вось фрагмент адказу з пракуратуры:

"У адпаведнасці з дзейным заканадаўствам прыняцце рашэння па паступіўшых заявах або зваротах аб злачынствах, якія здзейснілі службовыя асобы органаў унутраных спраў, адносіцца да выключнай кампетэнцыі органаў папярэдняга следства".

Я абмеркавала сітуацыю з Алесем. Ён сказаў мне, што спачатку параіцца з юрыстамі, а пасля будзе вырашаць, што рабіць далей. Таму я ўзяла невялічкую паўзу, бо хачу, каб нашы супольныя з Алесем далейшыя дзеянні былі ўзгодненыя, і ўзмоцненыя.

У звароце да генпракурора Алена Анісім пісала:

"23 сакавіка 2017 года ў Маскоўскім раёне Менска быў затрыманы сябар Сакратарыяту ГА "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны", вядомы палітолаг і грамадскі дзяяч Алесь Лагвінец. Падчас затрымання яго моцна збівалі, у выніку чаго былі нанесены шматлікія пашкоджанні, што запатрабавала неабходнасці выкліку "хуткай дапамогі" непасрэдна ў будынак суда.

У сувязі з гэтым маючы факты неапраўданага прымянення фізічнай сілы, бо затрыманы не аказваў супраціў, прашу Вас неадкладна пачаць пракурорскую праверку ў дачыненні да дзеянняў асобаў, якія праводзілі затрыманне Алеся Лагвінца. На маю думку, такія дзеянні падлягаюць прыцягненню не проста да адміністрацыйнай, але і крымінальнай адказнасці"...

23 сакавіка Алеся Лагвінца моцна збілі і даставілі ў суд Маскоўскага раёна. Падчас працэсу яму стала кепска, выклікалі "хуткую дапамогу", у 9-м шпіталі паставілі дыягназ: чэрапна-мазгавая траўма, шматлікія ўдары.

Тры дні Лагвінец правёў у хірургічным аддзяленні ў шпіталі. 27 сакавіка са шпіталя яго зноў прывезлі ў Маскоўскі суд. Сведкі-амапаўцы казалі, што Алесь сам нанёс сабе цялесныя пашкоджанні, калі біўся галавой аб сядзенне аўтамабіля. Суддзя Віктар Казак з гэтым пагадзіўся. Лагвінец атрымаў 10 сутак арышту.

Уладзімір Глод.

Памёр гісторык Юры Бохан

Юры Бохан - беларускі гісторык і археолаг, доктар гістарычных навук. Нарадзіўся ў Менску 21 лютага 1966 года. Даследаваў урбаністычнае развіццё, узбраенне і арганізацыю войска, шляхецкі побыт у Вялікім Княстве Літоўскім. Адзін з аўтараў кніг "Археалогія Беларусі" (т. 4, 2001), "Гісторыя Беларусі" (т. 3, 2004). Памёр 13 красавіка 2017 года.

Гісторык Аляксандр Краўцэвіч сказаў "Свабодзе":

- Сумная навіна. Я ведаў Юрася з часоў студэнцтва. Я быў апанентам на абароне яго кандыдацкай дысертацыі.

Апроч таго, што Юрась быў выбітны спецыяліст па вайсковай справе ВКЛ, ён яшчэ быў вельмі сумленным і прыстойным чалавекам. Ён ніколі не ішоў на службу ідэалогіі. Ён трымаўся чысціні навукі. Толькі даведаўся пра гэтую смерць, не магу асэнсаваць да канца.

Міхаіл Воўкаў, гісторык:

- Юры Бохан - фактычна заснавальнік гістарычнага збраязнаўства ў Беларусі. Ён стварыў цэлую школу. Я быў яго вучнем. Я практычна апошні, хто ў яго абараніў кандыдацкую дысертацыю. Гэта быў вельмі шляхетны чалавек, які, нягледзячы на свае рэгаліі, паводзіўся з усімі прыязна і адкрыта, без фанабэрыі. Гэтая смерць - вялікая страта для беларускай навукі.

Развітанне з Юрыем Боханам адбылося ў Чырвоным касцёле 15 красавіка.

Як два энтузіясты агучваюць вядомыя фільмы па-беларуску

Такі занятак прыдумала сямейная пара, іх творчыя псеўданімы - Адам Трыпутнік і Таша Мурзан шотльц.

Восем фільмаў яны ўжо агучылі і выклалі ў адкрыты доступ.

Усё трымаецца выключна на альтруізме. Для Адама і Ташы галоўнае - развіваць самім і развіваць Беларусь.

Апошнія 10 гадоў Адам працаваў у Навукова-даследчым інстытуце транспарту. У рэшце рэшт надакучыла, і ён вырашыў зладзіць перазагрузку - сканцэнтраваўся на агучцы. Таша цяпер у дэкрэтным адпачынку, таму па магчымасці дапамагае мужу ў справе, піша "Новы час".

- Мы хацелі размаўляць на роднай мове, агучка - адзін са спосабаў паглыбіцца ў асяродзе. Гэта наш маленькі ўнёсак у справу пашырэння беларускасці. Нам гэта падабаецца, мы адчуваем унутранае задавальненне, - тлумачыць Адам. - Аднойчы я знайшоў сайт з аўдыёдарожкамі да фільмаў. Там іх было каля дзвюх тысяч - на англійскай, столькі ж - на рускай, адсоткаў на 30 менш - на ўкраінскай. А далей - на літоўскай, балгарскай, французскай, іспанскай... Здагадайцеся, на якой не было ніводнай?

Адам і Таша займаюцца толькі агучкай. Голас, запіс, постпрадакшн і рэліз - гэта іх праца. Спачатку бралі тыя тэксты, што ўжо існуюць у сеціве, таму выбар быў не надта багаты. Нядаўна пачалі шчыльна супрацоўнічаць з перакладчыкам Ціматэем Каліноўскім. Менавіта ён пераклаў улюбёны фільм Адама і Ташы "Капітан Фантастык", які яны пасля агучылі.

Адам заўважае, што агучыць фільм не так і проста. Трэба і тэкст выразна ды правільна прачытаць, і эмоцыі перадаць, і пачуцці.

- Асобныя сказы ў дыялогах даводзіцца адаптоўваць пад маўленне, бо часам велізарныя дзеепрыметнікавыя звароты ў арыгінале гучаць як некалькі слоў, - распавядае Адам.

Звычайна агучка аднаго фільма займае каля двух тыдняў.

- Пакуль зваротная сувязь зусім невялікая, нават людзі з нашай суполкі не надта глядзяць, - заўважае Адам. - Але мы разумеем, што для таго, каб нас глядзелі, патрэбная доўгая планамерная праца. Хацелася б развіваць праект і падвышаць уласны ўзровень.

У той жа Расіі ці Украіне існуе шмат студый і рэліз-суполак, якія перакладаюць і агучваюць фільмы. Адны ствараліся прафесійнымі перакладчыкамі, акцёрамі і гукарэжысёрамі. Іншыя выраслі з аматарскіх ініцыятыў і цяпер наступаюць прафесійным на пяткі, канкуруюць з імі і нават робяць агучкі па замове дзяржтэлеканалаў. Беларусі ж у гэтай справе трэба пракладаць свой шлях.

Пагледзець беларускамоўныя фільмы, якія агучылі Таша і Адам, можна ў іх суполцы "УКантакце". Сюды яны выкладаюць усе новыя работы. Тут жа можна адшукаць анонсы кінапаказаў у розных гарадах Беларусі, дзе ўдзельнічаюць гэтыя фільмы.

Паводле СМІ.

Беларуская мова - ТБМ - наша будучыня

Ахвяраванні на ТБМ

1. Кернажыцкая Святлана - 10 р., г. Менск
2. Сутулаў Глеб - 5 р., г. Менск
3. Панамароў Сяргей - 20 р., г. Менск
4. Кукавенка Іван - 15 р., г. Менск
5. Гасанаў - 4, 5 р., г. Менск
6. Рыбачонак Аляксандр - 20 р., г. Менск
7. Ліпскі Канстанцін - 10 р., г. Менск
8. Міхаіл - 3 р., г. Менск
9. Шкірманкоў Фелікс - 10 р., г. Слаўгарад
10. Крыўко Ірына - 10 р., г. Наваполацк
11. Ляпёшкін Андрэй - 10 р., в. Зара, Круглянскі р-н
12. Птушка С.І. - 5 р., в. Хільчыцы, Жыткавіцкі р-н
13. Кавалюк - 10 р., г. Менск
14. Кот Валер - 5 р., г. Менск
15. Ганчарова Ружа - 10 р., г. Менск
16. Герасіменка А.В. - 10 р., г. Гомель
17. Максімовіч - 1 р., г. Менск
18. Вайдзялевіч Д. - 10 р., г. Менск
19. Вяргей Валянціна - 10 р., г. Менск
20. Лагуціна Марына - 5 р., г. Менск
21. Шаўроў Валер - 10 р., г. Гародня
22. Бойса Язэп - 15 р., г. Ліда
23. Несцераў Віктар - 10 р., г. Менск
24. Данілюк Віктар - 15 р., г. Менск
25. Пухоўская Юлія - 25 р., г. Менск
26. Лягушаў Алег - 20 р., ст. Ясень, Асіповіцкі р-н
27. Рабека Мікола - 15 р., г. Менск
28. Залькоў С.П. - 40 р., г. Гародня
29. Анісім Алена - 100 р., г. Менск
30. Чаркасаў Сяргей - 10 р., г. Салігорск
31. Шадура Андрэй - 10 р., г. Браціслава
32. Талуць Станіслаў - 60 р., г. Гомель
33. М.А.О. - 2 р., г. Менск
34. Ляўшук Дзяніс - 19 р., г. Менск
35. Фурс Антон - 20 р., г. Паставы
36. Табушава Ірына - 5 р., г. Менск
37. Яніцкая Мая - 30 р., г. Менск
38. Бусел Мікола - 10 р., в. Пружынішчы
39. Герашчанка Г.А. - 20 р., г. Менск
40. Прылішч Ірына - 10 р., г. Менск
41. Корбут Вячаслаў - 10 дол., г. Менск

Дзейнасць ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" па наданні роднай мове рэальнага статусу дзяржаўнай вымагае вялікіх выдаткаў. Падтрымаць ТБМ – справа гонару кожнага грамадзяніна краіны.

Просім Вашы ахвяраванні дасылаць на адрас, вул. Румянцава, 13, г. Мінск, 220034, альбо пералічыць на разліковы рахунак ТБМ № 3015741233011 у Аддзяленні № 539 ААТ "Белінвестбанк" код 739 (УНП 100129705) праз любое аддзяленне ашчадбанка Беларусбанк.

Паведамленне

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705
атрымальнік плацяжу
Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"
назва банка
Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739
(прозвішча, імя, імя па-бацьку, адрас)

Від плацяжу			Дата	Сума
Ахвяраванні	на дзейнасць			
ТБМ				
			Пеня	
			Разам	

Касір
Плацельшчык

Грамадскае аб'яднанне "Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны" УНП 100129705
атрымальнік плацяжу
Аддзяленне № 539 ААТ "Белінвестбанк"
назва банка
Рахунак атрымальніка 3015741233011 Асабовы рахунак 739
(прозвішча, імя, імя па-бацьку, адрас)

Від плацяжу			Дата	Сума
Ахвяраванні	на дзейнасць			
ТБМ				
			Пеня	
			Разам	

Квітанцыя
Касір М.П.
Плацельшчык

Àëåã Òðóñà¢

Ã³ñòîðûÿ ñÿðýäíÿâå÷íàé Å¢ðîïû (V - XV ñòàãîääç³)

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿðýäí³õ íóìàðàõ.)

Ó 1235 - 1236 ãã. í³êåéöû ðàçàì ç áàëãàðàì³ çàõàï³ë³ áîëüøóþ ÷àñòêó Ôðàê³³, à 25 ë³ïåíÿ 1261 ã. í³êåéñêàÿ àðì³ÿ çàíÿëà ïðàêòû÷íà áåç áîþ Êàíñòàíö³íîïàëü. Àïîøí³ ê³ðà¢í³ê Ëàö³íñêàé ³ìïåð³³ *Áàëäó³í ²²* óö¸ê ó ²òàë³þ, à âåíåöûÿíöû çíî¢ ñòðàö³ë³ ¢ñþ ñâàþ ìà¸ìàñöü. Ó æí³¢í³ 1261 ã. *Ì³õà³ë VIII Ïàëåîëàã* êàðàíàâà¢ñÿ ³ àäíàâ³¢ Â³çàíòûþ þðûäû÷íà. Àäíàê ÿãî ¢ëàäó íå ïðûçíàë³ Ýï³ð, Ôåñàë³ÿ ³ Òðàïåçóíä.

Â³çàíòûÿ ¢ äðóãîé ïàëîâå XIII ñò. ²ìïåðàòàð Ì³õà³ë VIII (1261- 1282), êàá àäðàäç³öü ýêàíîì³êó, äà¢ ïðûâ³ëå³ ³òàëüÿíñê³ì êóïöàì. Êàëÿ ñòàë³öû ¢ Ãàëàöå çàñíàâàë³ ãåíóýçñêóþ ãàíäë¸âóþ êàëîí³þ. Êàá ïðàäóõ³ë³öü ÷àðãîâû íàïàä êðûæàíîñöà¢, Ì³õà³ë VIII ïðàïàíàâà¢ ïàäïàðàäêàâàöü êàíñòàíö³íîïàëüñêóþ öàðêâó Ðûìó. Íà Ë³¸íñê³ì ñàáîðû ¢ 1274 ã. â³çàíòûéñêàÿ äýëåãàöûÿ àä ³ìÿ ñâàéãî ³ìïåðàòàðà âûêàçàëà ñâàþ ïàäïàðàäêàâàíàñöü Ïàïó Ðûìó X. Ãýòà âûêë³êàëà âÿë³êàå àáóðýííå æûõàðî¢ Â³çàíòû³. Ó 1281 ã. íà Â³çàíòûþ íàïàë³ âîéñê³ *Êàðëà Àíæóéñêàãà*, àëå â³çàíòûéöû çäîëåë³ ñïûí³öü ³õ ³ íà ñóøû, ³ íà ìîðû. Ó 1282 ã. íà Ñ³öûë³³, ÿêîé ê³ðàâà¢ Êàðë Àíæóéñê³, àäáûëîñÿ ïà¢ñòàííå, ³ âîñòðà¢ çàõàï³ë³ âîéñê³ ï³ðýíåéñêàãà *êàðàëå¢ñòâà Àðàãîí³à*. Íå¢çàáàâå Ì³õà³ë VIII ïàì¸ð, à ïàääàäçåíûÿ íàçâàë³ ÿãî åðýòûêîì ³ çäðàäí³êàì.

Ñ³ñòýìà ê³ðàâàííÿ ³ ñàöûÿëüíà-ýêàíàì³÷íàå ðàçâ³öö¸ êðà³íû ¢ Õ - Õ²²² ñòñò. ÓÕ ñò. óëàäà ³ìïåðàòàðà äàñÿãíóëà íàéâûøýéøàé ìîöû. Ñ³íêë³ò (äàðàä÷àÿ ðàäà) ç ÷ûíî¢í³êà¢ ³ çíàö³ ìå¢ òîëüê³ äàðàä÷óþ ôóíêöûþ, à ïàòðûÿðõ³ áûë³ ³ìïåðàòàðñê³ì³ ñòà¢ëåí³êàì³. Äçÿðæàâàé ê³ðàâà¢ âåë³çàðíû áþðàêðàòû÷íû àïàðàò, øòî ñêëàäà¢ñÿ ç 18 êëàñà¢ ³ 5 ðàçðàäà¢. Êîæíû ÷ûíî¢í³ê ìîã ðàá³öü êàð'åðó ³ ïàäûìàööà ¢âåðõ ïà áþðàêðàòû÷íàé ëåñâ³öû. Òàêñàìà ìîæíà áûëî êóïëÿöü ³ ïàæûööÿ¸âûÿ òûòóëû ³ ïîñòû ìåöü ç ³õ øòîãàäîâû ïðûáûòàê.

Âÿë³ê³ áþðàêðàòû÷íû àïàðàò ïàòðàáàâà¢ øìàò ãðîøàé, ³ òàìó ¢ñ³õ ñÿëÿí ³ ðàìåñí³êà¢ àáêëàë³ âÿë³ê³ì³ ïàäàòêàì³. Àñàáë³âû ïàäàòàê ñïàãàíÿë³ íà êàðûñöü öàðêâû. Ó ãàðàäàõ ïàäàòêàì àáêëàäàë³ íåðóõîìóþ ìà¸ìàñöü, ñïàãàíÿë³ ãàíäë¸âûÿ çáîðû ç ðàìåñí³êà¢ ³ ãàíäëÿðî¢, à òàêñàìà àñîáíûÿ çáîðû ç êîæíàé ãàíäë¸âàé àïåðàöû³.

Ó XII ñò. íàç³ðàåööà ðîñêâ³ò çåìëÿðîáñòâà. Ó ãàðàäû Ïà¢íî÷íàé ²òàë³³ ç Â³çàíòû³ çàâîçÿöü çáîææà, â³íî, àëåé, ñàäàâ³íó ³ ãàðîäí³íó.

Ó Õ-Õ² ñòñò. ñêëàë³ñÿ àñíî¢íûÿ êàòýãîðû³ íàñåëüí³öòâà. Ñÿëÿíå ïàäçÿë³ë³ñÿ íà *ì³ñòû³ ³ ïàðûê³*. Ïåðøûÿ áûë³ íà¸ìíûì³ ðàáîòí³êàì³ ³ ñâà¸é çÿìë³ íå ìåë³. Äðóã³ÿ ìåë³ ñâîé çÿìåëüíû íàäçåë, ÿê³ ìîæíà áûëî ïåðàäàâàöü ó ñïàäç÷ûíó, àëå çÿìëÿ áûëà ¢ëàñíàñöþ ôåàäàëà, ³ ñåëÿí³í ïàâ³íåí áû¢ ïëàö³öü ÿìó çà êàðûñòàííå ãýòàé çÿìë¸é. Áûë³ ³ äçÿðæà¢íûÿ ïàðûê³, ÿê³ÿ çàáÿñïå÷âàë³ õàð÷àâàííåì ³ìïåðàòàðñê³ äâîð. Çàñòàâàëàñÿ íåâÿë³êàÿ êîëüêàñöü âîëüíûõ ñÿëÿí, ÿê³ÿ æûë³ ãðàìàäîþ. ×àñòêà áåäíûõ ñÿëÿí ó öÿêàëà àä ôåàäàëà¢ ó ìàíàñòûðû, ÿê³õ ó ïà÷àòêó XV ñò. áûëî êàëÿ ñÿì³ òûñÿ÷.

Êëàñ ôåàäàëà¢ ñêëàäàë³ êîííûÿ âåðøí³ê³ - àñíîâà â³çàíòûéñêàãà âîéñêà. Â³çàíòûéñê³ÿ ìàãíàòû âåëüì³ çàëåæàë³ àä ³ìïåðàòàðà, ³ ³õ óëàñíàÿ ìà¸ìàñöü áûëà íå âåëüì³ âÿë³êàé, à àñíî¢íû ïðûáûòàê ³øî¢ çà ñëóæáó ç äçÿðæà¢íàé êàçíû.

Êóëüòóðà Â³çàíòû³ ¢ Õ-Õ²²² ñòñò. Ó Õ-Õ² ñòñò. Â³çàíòûÿ çàñòàâàëàñÿ ìàðñêîé äçÿðæàâàé, ÿêàÿ, äçÿêóþ÷û "ãðýöêàìó àãíþ" ³ [illegible] íåë³ ³ ³íøûÿ ãàðàäû, àñàáë³âà Ñàëîí³ê³ ³ Òðàïåçóíä, ÿê³ÿ ïðàâîäç³ë³ âÿë³ê³ÿ ê³ðìàøû. Àäíàê, ïà÷ûíàþ÷û ç äðóãîé ïàëîâû XII ñò., ýêàíîì³êà â³çàíòûéñê³õ ãàðàäî¢ ïðûõîäç³öü äà çàíÿïàäó.

Âåëüì³ âûñîêàãà ¢çðî¢íþ ¢ Â³çàíòû³ äàñÿãíóëà ë³òàðàòóðà. Ó Õ ñò. áûë³ ñêëàäçåíû ýíöûêëàïåäû³ ïà ã³ñòîðû³, ñåëüñêàé ãàñïàäàðöû ³ ìåäûöûíå. Âÿë³êóþ ïàïóëÿðíàñöü íàáûë³ òðàêòàòû ³ìïåðàòàðà *Êàíñòàíö³íà Ïàðô³ðàãåíåòà* (913-959). Ó X ñò. áû¢ íàï³ñàíû ñëî¢í³ê *"Ëåêñ³êîí Ñóäû"*, äçå áû¢ ñàáðàíû ðîçíû ìàòýðûÿë ïà ã³ñòîðû³, ë³òàðàòóðû, ãðàìàòûöû ³ ô³ëàñîô³³. Ó XI ñò. ó Êàíñòàíö³íîïàë³ àäðàäç³¢ñÿ ¢í³âåðñ³òýò, äçå êàëÿ 1045 ã. áû¢ ñòâîðàíû þðûäû÷íû ôàêóëüòýò. Âåëüì³ âÿäîìûì áû¢ ³ ô³ëàñîôñê³ ôàêóëüòýò, äçå âûâó÷àë³ ïðàöû àíòû÷íûõ à¢òàðà¢, ëîã³êó ³ ðûòîðûêó. Óí³âåðñ³òýò ³ñíàâà¢ äà 1209 ã. ³ áû¢ àäíûì ç ñàìûõ âÿäîìûõ íàâóêîâûõ öýíòðà¢ òàãà÷àñíàãà ñâåòó, ðàçàì ç Ïàðûæàì ³ Áàãäàäàì. ²ñíàâà¢ óí³âåðñ³òýò çà äçÿðæà¢íû êîøò ³ ìå¢ ìîöíû äçÿðæà¢íû êàíòðîëü. Íà ìÿæû XI-XII ñòñò. âûøýéøûÿ øêîëû ç'ÿ¢ëÿþööà ³ ¢ ³íøûõ ãàðàäàõ êðà³íû, íàïðûêëàä, ó Ñàëîí³êàõ.

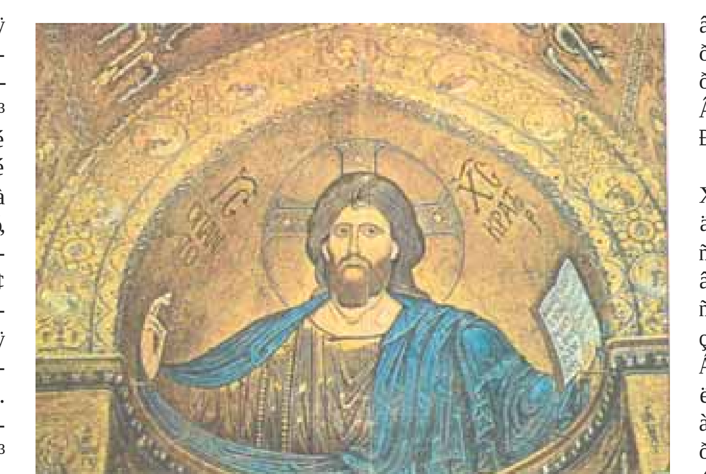

Õðûñòîñ-Ïàíòàêðàòàð. Êàëÿ 1180-1194 ãã. Ìàíðýàëå (Ñ³öûë³ÿ), êàôåäðàëüíû ñàáîð. Ìàçà³êà ¢ êàíöû àáñ³äû.

Âåëüì³ ö³êàâóþ ïðàöó ïðà æûöö¸ ³ äçåéíàñöü ³ìïåðàòàðà Àëÿêñåÿ I Êîìí³íà íàï³ñàëà ÿãî äà÷êà Ãàííà, ÿêóþ ÿíà íàçâàëà *"Àëåêñ³ÿäà"*, íà¢çîð "²ë³ÿäû" Ãàìåðà. Ö³êàâû ã³ñòàðû÷íû òâîð *"Ã³ñòîðûÿ ðàìåÿ¢"*, ó ÿê³ì àï³ñàíû çàõîï êðûæàíîñöàì³ ñòàë³öû ³ìïåð³³ ¢ 1204 ã., íàï³ñà¢ ã³ñòîðûê *Í³ê³òà Àêàì³íàò* ç Õîíà¢.

Ó öàðêî¢íàé àðõ³òýêòóðû, çàìåñò áàç³ë³ê³, â³çàíòûéñê³ÿ äîéë³äû ðàñïðàöàâàë³ äàñêàíàëóþ ìàäýëü êðûæîâà-êóïàëüíàãà õðàìà, ÿê³ áû¢ àçäîáëåíû ìàçà³êàì³ ñà ñìàëüòû ³ ïðûãîæûì³ ôðýñêàì³. Ïàëàöû ìàãíàòà¢ ³ áàãàòûõ ãàðàäæàí áóäàâàë³ñÿ ïà ¢ñ¸é ³ìïåðû³. ²õ áóäàâàë³ ç ÷ûñòàãà êàìåíþ ³ àçäàáëÿë³ êàëîíàì³ ³ ìàçà³êàé. Äà Õ²²² ñò. â³çàíòûéñêàå äîéë³äñòâà áûëî àäíûì ç ñàìûõ äàñêàíàëûõ ó òàãà÷àñíûì ñâåöå ³ âåëüì³ ïà¢ïëûâàëà íà àðõ³òýêòóðó Áàëãàðû³, Ñåðá³³, Ê³å¢ñêàé Ðóñ³ ³, âÿäîìà, Áåëàðóñ³.

Ó Õ-Õ²² ñòñò. ðàñêâ³òíåëà äýêàðàòû¢íà-¢æûòêîâàå ìàñòàöòâà Â³çàíòû³. Ãýòà â³çàíòûéñêàÿ òàðý¢òûêà-ìàñòàöê³ÿ âûðàáû ç çîëàòà, ñðýáðà, áðîíçû ³ ³íøûõ ìåòàëà¢. Ñÿðîä ³õ øìàò êóëüòàâûõ ðý÷à¢, ðîçíû ñðýáíû ³ çëàòû ïîñóä. Ðàìåñí³ê³ Â³çàíòû³ âûðàáëÿë³ ïðûãîæû êåðàì³÷íû ïàë³âàíû ïîñóä, àçäîáëåíû ðîçíûì³ ìàëþíêàì³. Çà ìåæàì³ êðà³íû äîáðà âåäàë³ ³ â³çàíòûéñêàå øêëî: ëÿìïû, êàìïàäû, ñâå÷ê³ ³ öàðêî¢íû ïîñóä, ðîçíûÿ ïàòýðê³ ³ áðàíçàëåòû. Âûðàáû ç â³çàíòûéñêàãà øêëà àðõåîëàã³ Áåëàðóñ³ çíàõîäçÿöü ïðû ðàñêîïêàõ êóðãàíî¢ ³ ãàðàäà¢ñê³õ ïàñåë³ø÷à¢.

Â³çàíòûéñê³ÿ òêà÷û âûðàáëÿë³ ðîçíûÿ øà¢êîâûÿ, âà¢íÿíûÿ ³ ïàð÷îâûÿ òêàí³íû, à òàêñàìà çàëàòàòêàíûÿ òêàí³íû, ç ÿê³õ øûë³ àäçåííå äëÿ ³ìïåðàòàðñêàãà äâàðà ³ âûøýéøàãà äóõàâåíñòâà.

Ó XI-XII ñòñò. â³çàíòûéñêàå ìàñòàöòâà øûðîêà âÿäîìà ³ ¢ ²òàë³³, àñàáë³âà íà âîñòðàâå Ñ³öûë³ÿ, äçå ñïàëó÷àëàñÿ àíòû÷íàå, â³çàíòûéñêàå, àðàáñêàå ³ íàðìàíñêàå ìàñòàöòâà. Òàê, õðàìû ¢ Ïàëåðìà ìàþöü ðûñû òðîõ êóëüòóð: â³çàíòûéñêàé, ðàìàíñêàé ³ àðàáñêàé. Àñàáë³âà ãýòà ïðàÿ¢ëÿåööà ¢ àðõ³òýêòóðû *öàðêâû ñâ. ²àííà* (1132 ã.), Â³çàíòûéñê³ ¢ïëû¢ ìîæíà ïðàñà÷ûöü ñÿðîä ìàçà³ê ³ ôðýñàê ãàëî¢íàãà õðàìà Âåíåöû³ - *ñàáîðà Ñàí-Ìàðêà*, à òàêñàìà ìàçà³ê àïñ³äû *ñàáîðà ¢ Òðûåñöå ³ ñàáîðà ¢ Òàð÷ýëà*.

2. Ïåðøàÿ Áàëãàðñêàÿ äçÿðæàâà: ïðàöÿã ã³ñòîðû³

Äà X ñò. çàâÿðøûëàñÿ àñ³ì³ëÿöûÿ öþðêñêàìî¢íûõ áàëãàðà¢ ñëàâÿíàì³, ÿê³ÿ ïàê³íóë³ ñâàå íàçâó àñ³ì³ëÿâàíàãà íàðîäà. Ó ²Õ-Õ ñòñò. íàç³ðàåööà ðîñêâ³ò Ïåðøàé áàëãàðñêàé äçÿðæàâû, ÿêàÿ, àêðàìÿ òýðûòîðû³ ñ¸ííÿøíÿé Áàëãàðû³, ÷àñòêîâà çàéìàëà ÷àñòêó Ðóìûí³³ ³ Âåíãðû³. Íàéáîëüø óìàöàâàëàñÿ áàëãàðñêàÿ äçÿðæàâà ïðû öàðû *Ñ³ìÿîíå Âÿë³ê³ì* (893-927). ßãî âîéñê³ çàõàï³ë³ Ìàêåäîí³þ ³ õàäç³ë³ íà Êàíñòàíö³íîïàëü. Ñòàë³öàé êðà³íû ñïà÷àòêó áû¢ ãîðàä *Ïë³ñêà*, à ïîòûì *Ïðýñëà¢*.

Ó ãýòûì ãîðàäçå ñòâàðû¢ñÿ áóéíû êóëüòóðíû öýíòð ïà¢ä¸ííàãà ñëàâÿíñòâà, äçå ïåðàêëàäàë³ñÿ íà ñòàðàñëàâÿíñêóþ ìîâó ãðýöê³ÿ êí³ã³ ³ ï³ñàë³ñÿ íîâûÿ. Äà ïà÷àòêó XI ñò. ó Áàëãàðû³ ñôàðì³ðàâàë³ñÿ äâà àñíî¢íûÿ ãðàìàäñê³ÿ ñòàíû. Ãýòà - ôåàäàëû, ÿê³ÿ âàëîäàë³ çÿìë¸é, ³ çàëåæíûÿ àä ³õ ïàðûê³. Àëå áîëüøàñöü íàñåëüí³öòâà ñêëàäàëàñÿ ç âîëüíûõ ñÿëÿí ³ ãàðàäæàí. ²ñíàâà¢ âÿë³ê³ ôîíä äçÿðæà¢íûõ çåìëÿ¢, ÿê³ÿ ê³ðà¢í³ê³ êðà³íû ðàçäàâàë³ çà ñëóæáó ôåàäàëàì-*áàÿðàì*. Ó êðà³íå ïà-ðàíåéøàìó ïåðàâàæàëà äðîáíàå ñÿëÿíñêàå çåìëå¢ëàäàííå. Àêòû¢íà ðàçâ³âàëàñÿ àãàðîäí³öòâà, â³íàãðàäàðñòâà, ³ëüíàâîäñòâà ³ æûâ¸ëàãàäî¢ëÿ. Ãàëî¢íàé öÿãëàâàé æûâ¸ëàé ó ãàñïàäàðöû áû¢ áóéâàë. Áàëãàðñê³ÿ ðàìåñí³ê³ çàéìàë³ñÿ àïðàöî¢êàé æàëåçà, ãàí÷àðñòâàì ³ ðîçíûì³ ³ áóäà¢í³÷ûì³ ðàì¸ñòâàì³ (âûòâîð÷àñöþ öýãëû ³ àïðàöî¢êàé êàìåíþ). Àêòû¢íà ðàçâ³âà¢ñÿ ãàíäàëü, àñàáë³âà ç Âåíåöûÿé, ×ýõ³ÿé ³ Ê³å¢ñêàé Ðóññþ.

Àäíàê ó äðóãîé ïàëîâå X ñò. ó âûí³êó ôåàäàëüíàé ðàçäðîáëåíàñö³ ³ ñÿëÿíñê³õ ïà¢ñòàííÿ¢ êðà³íà ïà÷àëà ñòðà÷âàöü ñâàþ ìàãóòíàñöü. Ãýòûì ñêàðûñòàë³ñÿ ³ìïåðàòàðû Â³çàíòû³, ÿê³ÿ ïà÷àë³ çàâàÿâàííå Áàëãàðû³. Ó 1014 ã. ó âûðàøàëüíàé á³òâå *êàëÿ ãàðû Áåëàñ³öû* àðì³ÿ Áàëãàðû³ áûëà öàëêàì ðàçá³òàÿ, ³ ¢ ïàëîí òðàï³ëà áîëüø çà 14 òûñÿ÷ áàëãàðà¢. Íà çàãàä ³ìïåðàòàðà Â³çàíòû³ Âàñ³ë³ÿ II ³õ àìàëü óñ³õ àñëåï³ë³, ïàê³íó¢øû íà êîæíûÿ 100 ÷àëàâåê àäíàãî àäíàâîêàãà ïðàâàäûðà ³ àäïóñö³ë³, êàá íàïàëîõàöü ³íøûõ. Ó 1018 ã. â³çàíòûéöû çàõàï³ë³ ¢ñþ òýðûòîðûþ Áàëãàðû³ ³ ¢êëþ÷ûë³ ÿå ¢ ñâàþ ³ìïåðûþ.

3. Äðóãîå Áàëãàðñêàå öàðñòâà

Âîëüíàëþáíû áàëãàðñê³ íàðîä íå ðàç óçäûìà¢ ïà¢ñòàíí³ ñóïðàöü çàõîïí³êà¢. Ñàìàå âÿë³êàå ïà¢ñòàííå ïà÷àëîñÿ ¢ 1185 ã. ó ãîðàäçå Òûðíàâå ³ àõàï³ëà çíà÷íóþ ÷àñòêó êðà³íû. Ïà¢ñòàíöà¢ óçíà÷àë³ë³ äâîå áàëÿðà¢ - áðàòû *Àñåíü ³ Ï¸òð*. Ó 1187 ã. ïà¢ñòàíöû ïåðàìàãë³, ³ Áàëãàðûÿ çíî¢ çäàáûëà íåçàëåæíàñöü. Ñòàë³öàé êðà³íû ñòàëà Òûðíàâà, à öàðîì - âûøýéøàçãàäàíû Àñåíü (*²âàí Àñåíü I*). Äðóãîå Áàëãàðñêàå öàðñòâà ³ñíàâàëà ç 1187 ïà 1396 ãã. Ïðû öàðû ³ñíàâàëà áàëÿðñêàÿ ðàäà, à ìÿñöîâóþ ïðàâàñëà¢íóþ öàðêâó ¢çíà÷àëüâà¢ íåçàëåæíû àä Â³çàíòû³ ïàòðûÿðõ. Â³çàíòûéñêóþ çíàöü çàìÿí³ë³ ìÿñöîâûÿ ôåàäàëû, ÿê³ÿ ïàäçÿë³ë³ñÿ íà "âÿë³ê³õ" ³ "ìàëûõ" áàëÿðà¢, ³ ¢ñå ÿíû ïàäïàðàäêî¢âàë³ñÿ öýíòðàëüíàé öàðñêàé óëàäçå. Ïàâÿë³÷ûëàñÿ êîëüêàñöü çàëåæíûõ ñÿëÿí, àëå äà XV ñò. ³ñíàâàëà ÿø÷ý çíà÷íàÿ êîëüêàñöü âîëüíûõ ñÿëÿí, ÿê³ÿ ïëàö³ë³ ïàäàòê³ íåïàñðýäíà ¢ öàðñêóþ êàçíó. Áûë³ ³ ïðûãîííûÿ ñÿëÿíå: õàëîïû, ïàñòóõ³ ³ ³íøûÿ. Ðàñë³ áàëãàðñê³ÿ ãàðàäû, ÿê³ÿ çàëåæàë³ àä áóéíûõ ôåàäàëà¢. Ó êðà³íå ñêëà¢ñÿ ìîöíû áþðàêðàòû÷íû àïàðàò (íàìåñí³ê³ öàðà ¢ ïðàâ³íöûÿõ, ê³ðà¢í³ê³ ãàðàäî¢, ÷ûíî¢í³ê³, ñòàðàñòû ¢ â¸ñêàõ ³ ãýòàê äàëåé). Óïëûâîâóþ ñ³ëó ñêëàäàëà ³ áàëãàðñêàå äóõàâåíñòâà. Àêòû¢íà ðàçâ³âà¢ñÿ ãàíäàëü. Áàëãàðñê³ÿ êóïöû ãàíäëÿâàë³ çáîææàì, ìÿñàì, âî¢íàé, ñêóðàì³, ì¸äàì, âîñêàì ³ áàâîòêàì, à òàêñàìà ãàí÷àðíûì³ âûðàáàì³. Íàéáîëüø ðîñêâ³ò êðà³íû íàç³ðàåööà ïðû öàðû *²âàíå Àñåí³ ²²* (1218-1241). ßãî âîéñê³ çàõàï³ë³ Ìàêåäîí³þ, Ôðàê³þ ³ Ïà¢íî÷íóþ Ãðýöûþ, à òàêñàìà Àëáàí³þ.

²ñòîòíóþ øêîäó Áàëãàðû³ íàíåñë³ ìàíãîëà-òàòàðû ¢ ñÿðýäç³íå XIII ñò. Ó 1227-1280 ãã. àäáûëîñÿ ñÿëÿíñêàå ïà¢ñòàííå ñóïðàöü òàòàðà¢, ³ íåçàëåæíàñöü Áàëãàðû³ àäíàâ³ëàñÿ. Ó êàíöû XIII ñò. áàëãàðû íàâàò çàõàï³ë³ Áÿëãðàä.

4. Óòâàðýííå Ñåðáñêàé äçÿðæàâû

Ïåðøàÿ ñåðáñêàÿ äçÿðæàâà ¢çí³êëà ïðû êíÿç³ ¡ëàäç³ì³ðû (836 - 843). Ó äðóãîé ïàëîâå IX ñò. ñåðáû ïðûìàþöü ¢ñõîäíÿå õðûñö³ÿíñòâà, äçÿêóþ÷û ì³ñ³ÿíåðñêàé äçåéíàñö³ Ê³ðûëà ³ Ìÿôîäç³ÿ. Àäíàê ïàçíåé ñåðáû íà äî¢ã³ ÷àñ òðàï³ë³ ¢ çàëåæíàñöü àä Â³çàíòû³ ³ ïðûçíàâàë³ ÿå ¢ëàäó. Ïà¢òîðíà ñåðáñêàÿ äçÿðæàâà àäðàäç³ëàñÿ ïðû êíÿç³ *Ñòýôàíå Íÿìàíå* (1168-1196). Ñåðá³ÿ âûçâàë³ëàñÿ àä â³çàíòûéñêàãà ïðûãí¸òó ³ ¢ 1217 ã. ñòàëà êàðàëå¢ñòâàì. Áðàò êàðàëÿ *Ñàâà* ñòà¢ àðõ³åï³ñêàïàì íà ÷àëå ñàìàñòîéíàé ïðàâàñëà¢íàé öàðêâû ñà ñëóæáàé íà ñòàðàñëàâÿíñêàé ìîâå. Ñåðá³ÿ àòðûìàëà âûõàä äà ìîðà, ³ ¢ ÿå ñêëàä ç 1186 ³ íà ïðàâàõ âîëüíàãà ãîðàäà ¢âàéøî¢ ìàðñê³ ïîðò *Êîòàð*. Óí³êàëüíûì ïîìí³êàì ñåðáñêàé àðõ³òýêòóðû ç'ÿ¢ëÿåööà *ìàíàñòûð ó Ñòóäç¸í³öû*, êàëÿ ãîðàäà Êðàëåâà ¢ ïà¢äí¸âàé ÷àñòöû êðà³íû. ¨í áû¢ çàñíàâàíû ¢ 1183 ã. êíÿçåì Ñòýôàíàì Íÿìàíàì, à ïîòûì äàäóäî¢âà¢ñÿ ÿãî ñûíàì³. Ìàíàñòûð ñòà¢ íÿêðîïàëåì äûíàñòû³ Íÿìàí³÷à¢ ³ øìàò ñòàãîäçÿ¢ áû¢ íàöûÿíàëüíàé ñâÿòûíÿé Ñåðá³³. Ñàìû ãàëî¢íû õðàì ìàíàñòûðà - *ìóðàâàíàÿ öàðêâà Óñïåííÿ Áàãàðîäç³öû* (1183 - 1196 ãã.). Ó àðõ³òýêòóðû õðàìà ñïàëó÷àþööà â³çàíòûéñê³ÿ ³ ðàìàíñê³ÿ òðàäûöû³, à ³íòýð'åð àçäàáëÿþöü ôðýñê³, íàï³ñàíûÿ ¢ 1209 ã. Ðîñêâ³ò Ñåðá³³ ïðûïàäàå íà XIV ñò.

ÀÑÍÎ¡ÍÛß ÒÝÐÌ²ÍÛ

Ìàçà³êà - â³ä æûâàï³ñó ç âûêàðûñòàííåì êàëÿðîâûõ êàìÿí¸¢, ñìàëüòû, ýìàëÿ¢ ³ ³íø.

Ïàðûê³ - áàëãàðñê³ÿ ³ â³çàíòûéñê³ÿ çàëåæíûÿ ñÿëÿíå - òðûìàëüí³ê³ ÷óæîé (ïàíñêàé ö³ äçÿðæà¢íàé) çÿìë³, çà ÿêóþ âûêîíâàë³ ðîçíûÿ ïàâ³ííàñö³.

Òóðê³-ñåëüäæóê³ - êà÷àâû íàðîä, ÿê³ ¢ XI ñò. ñòâàðû¢ ó Ìàëîé Àç³³ ³ Òóðêìåí³ñòàíå âÿë³êóþ äçÿðæàâó.

ÍÀÉÂÀÆÍÅÉØÛß ÏÀÄÇÅ²

1014 ã. - ðàçãðîì áàëãàðñêàé àðì³³ â³çàíòûéñê³ì ³ìïåðàòàðàì Âàñ³ë¸ì II.

1018 ã. - çàâàÿâàííå Â³çàíòûÿé Ïåðøàãà Áàëãàðñêàãà öàðñòâà.

1185 - 1187 ãã. - ïà¢ñòàííå áàëãàðà¢ ñóïðàöü Â³çàíòû³.

1187 ã. - óòâàðýííå Äðóãîãà Áàëãàðñêàãà öàðñòâà.

60-ÿ ãàäû XII ñò. - ñòâàðýííå Ñåðáñêàé äçÿðæàâû.

1261 ã. - àäíà¢ëåííå Â³çàíòûéñêàé ³ìïåð³³.

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

²ñóñ Õðûñòîñ. Äðóãàÿ ïàëîâà XII ñò. (Ñàáîð ñâ. Ñàô³³ ¢ Êàíñòàíö³íîïàë³)

Ìàã³ë¸¢ñêàÿ “Áðàìà”

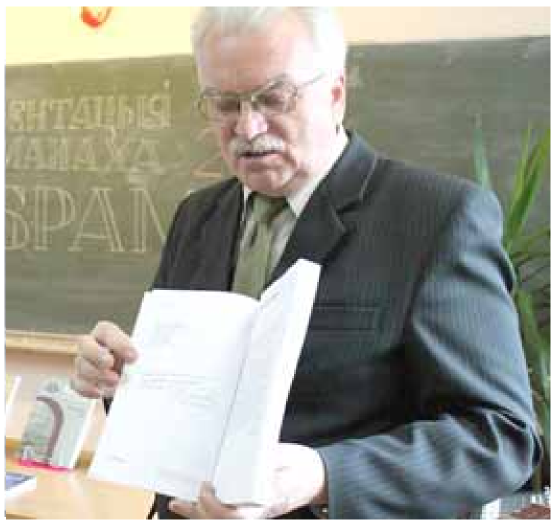

"Ñâàþ áðàìó ìàå êîæíàÿ ÷àëàâå÷àÿ äóøà...", - òàê³ì³ ñëî-âàì³ ìàã³ë¸¢ñêàé ïà-ýòýñû ³ ïðàçà³êà Òàö-öÿíû Áàðûñ³ê ïà÷ûíà-åööà ÷àðãîâû âûïóñê ìàã³ë¸¢ñêàãà ë³òàðà-òóðíàãà àëüìàíàõà. ×àöâ¸ðòû âûïóñê "Áðàìû" áû¢ ïðýçåí-òàâàíû ¢ ìàã³ë¸¢ñê³ì ãðàìàäñê³ì öýíòðû "Êîëà ñÿáðî¢" 13 êðàñàâ³êà. Íà ïðýçåí-òàöûþ, àðãàí³çàâà-íóþ ìàã³ë¸¢ñê³ì³ àá-ëàñíûì³ àðãàí³çàöû-ÿì³ Òàâàðûñòâà áåëà-ðóñêàé ìîâû ³ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñü-ìåíí³êà¢, çàâ³òàë³ íå òîëüê³ ãëåäà÷û äû ¢êëàäàëüí³ê³ ³ à¢òàðû àëüìàíàõà, àëå ³ íàìåñí³ê ñòàðøûí³ Ñàþçà áåëà-ðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ Óñåâàëàä Ñöåáóðàêà ³ áàðä ß¢ãåí Áàðûø-í³êà¢.

Â¸¢ ³ìïðýçó ñòàðøûíÿ ìàã³ë¸¢-ñêàé àáëàñíîé ô³ë³³ ÑÏÁ Ì³êîëà ßöêî¢. Âûñòóïî¢öû - à¢òàðû àëüìàíàõà ïàäçÿë³ë³ñÿ ÷àñòêàé ñâà¸é òâîð÷à-ñö³ ³ ñâàå äóìû. Òàö-öÿíà Áàðûñ³ê ïðà÷û-òàëà ¢ðû¢ê³ ñà ñâàå æûöö¸âàå ³ êïë³âàå ïðîçû ³ ïàýç³³, ìàñòàê ³ ïàýò Áàçûëü Êàìàðî¢ - ñâàå ïàòðûÿòû÷íûÿ ³ ô³ëàñîôñê³ÿ òâîðû, ïàýòýñà ³ ïåäàãîã Òàìà-ðà À¢ñÿíí³êàâà ðàñïà-âÿëà ñâàå ë³ðû÷íûÿ âåðøû, à òàêñàìà ñà-òûðû÷íóþ áàéêó. Ïå-äàãîã ³ ë³òàðàòàð Ì³-õàñü Áóëàâàöê³ ïàçíà-¸ì³¢ ñâà³ì³ ïåðàêëà-äàì³ ðàñ³éñê³õ ³ ðà-ñ³éñêàìî¢íûõ ïàýòà¢ íà áåëàðóñêóþ ìîâó, ³ ÿãî ïåðàêëàä âåðøà¢ Àðñåí³ÿ Òàðêî¢ñêàãà âûäàòíà àäó÷û¢ ³ ñû-ãðà¢ íà ã³òàðû ìàã³-ë¸¢ñê³ ïàýò ³ áàðä Âà-ñ³ëü À¢ðàìåíêà. Ïðà ñâàþ òâîð÷àñöü ðàñ-ïàâ¸¢ ïðàçà³ê Ñÿðãåé Öåëåø. Çà÷ûòà¢ ñâàå âåðøû ³ ìàëàäû ìàã³ë¸¢ñê³ ïàýò Àëÿêñåé Êàð-ïåíêà.

Ïðàãó÷à-ë³ ³ òâîðû íà-øûõ ãàñöåé - âå-ðøû ¡ñåâàëàäà Ñöåáóðàê³ ³ ïåñ-í³ ß¢ãåíà Áàðû-øí³êàâà, ÿê³ íå ïðûåõà¢ ó Ìàã³-ë¸¢ áåç ã³òàðû.

Àðãàí³-çàòàðû, ãîñö³ ³ ñëóõà÷û ³ìïðý-çû íå ïåðøû ðàç çàéøë³ ¢ áðàìó ìàã³ë¸¢ñêàé ë³òà-ðàòóðû, ³, áó-äçåì äóìàöü, òà-ê³õ ïàäàðîæà¢ ó òâîð÷û ñâåò íàøàãà ãîðàäà áóäçå ¢ñ¸ áîëåé ³ áîëåé.

Ìàã³ë¸¢ñêàÿ ãàðàäñêàÿ àðãàí³çàöûÿ ÒÁÌ.

* * *

Ñàïðà¢äíàÿ íàâóêà
¸ñöü àêíî ¢ ³íøû ñâåò...
Äû ¢ íàñ çà¢ñ¸äû
Âîêíû á³öü óìåë³.

* * *

À Ñëîâà Áîæàå -
Íåñàñìÿòíàé æáàí,
Òàìó òóäû íå ëåçóöü
ñóàé÷ûíí³ê³ ç ³ì ïýòàì.

* * *

²ì íå ïàòðýáíà êí³ãà, Áîã;
Ïðàä â³çóíîì ÿíû ñõ³ëÿöü
²ìêíóööà ãîëà¢.

* * *

Çäàåööà, áà÷ó ÿ
Õðûñòà ¢êðûæàâàíà...
Î Áîæà ìîé, à ÿê øòîäíÿ ïà äóðàñö³
Ñÿáå êðûæóþöü ëþäç³ íàøû!

* * *

Íó õîöü áû ãàëàâó äàíó ñóñòðýöü,
À òî àçàäê³ ¢ñ¸,
Àäíû íà¢êîë àçàäê³.

* * *

ß ³ì êàæó: "×ûòàéöå Ñëîâà Áîæàå!",
À ìíå ¢ äàêàç: "Íàâîøòà?
Äû ÿø÷ý íàãýòàé ìîâå?!."

* * *

ß ýñòàôåòó ¢ Å¢ðîïû ¢çÿ¢
²¢ðîäíû êðàé ïðûí¸ñ,
Àëå ÿíà òóò íå ïàòðýáíà.

* * *

Ìîé Áîã, ÷àìó õîöü áû ÿ íå ýô³îï?
Áî òàì ³ Ñëîâà Áîæàå, ³ êí³ãà
Íà¢êîë ïðûìàþööà ëþäçüì³.

ß¢ãåí Ãó÷îê

ßãî íÿáà÷íàÿ ñëÿçà

(Ñêàðûíà)

* * *

Òàê, êí³ãà ïîéäçå ¢ ñâåò,
Äû ¢ñ¸ ÷àñöåé ëþäñê³ ïàäìàí óçí¸ñëû
¡ ÿå ç ÷àñàì³ áóäçå çàïà¢çàöü.

* * *

Ö³êàâÿöü ³õ íå êí³æê³ ³ íå Áîã,
À êîëüê³ ãðîøàé âîäç³ööà
¡ ê³øýí³ ¢ ñóñåäà.

* * *

ßê êí³ãà äà êàçíû - íå ïðûñòóïêà,
Òàäû íàâîøòà ³ì
ßíà.

* * *

Ãóáëÿå ëàñêó äà Ðàäç³ìû ÷àëàâåê -
² ðàçáóðàå ¸í ÿå,
À çàäàííî çí³ø÷àå ðûá ³ ïòóøàê...

* * *

ßê³ì áû Ðûì í³ áû¢ -
Ö³ ïåðøû, ö³ äðóã³, ö³ òðýö³,
¨í íàñ àïîøí³ì ³ ¢ ñâåöå áà÷ûöü õî÷à.

* * *

À ïðà Ìàñêâó
²ñëî¢ íÿìà...
Àäâå÷íû øòàá òóðìû íàðîäà¢.

* * *

Òàê, ôàðáû íå àäíîé ìà¸é äóøû
Íå çíîéäóöü ìåñöà
Íà ïàðñóíàõ ðîäíûõ!

* * *

Äçå ñïðàâå òâàéãî æûööÿ
Ãíÿçäî íå äàçâîëåíà çâ³öü,
Òû ïîéäçåø àäòóëü ó âûãíàííå.

* * *

Æûöö¸ òàê³õ àñîá
Çâû÷àéíà ô³í³øóå
Íà ÷óæûíå.

* * *

Íàø êðàé - ³ ×ýõ³ÿ.
Òî íå äàðîãà ïðîñòà äðóæáû,
Òî øëÿõ ñêëàäàíû
¢ö¸êà¢ äà øàëåíñòâà.

* * *

Êàë³ñü ñëàâóòû Ïîëàöàê,
Ñÿãîííÿ ¢æî íå òîé...
À íàäàëåé øòî áóäçå?!.

* * *

²òîëüê³ ñìåðöü ïðûòóëêàì ñòàíå ìíå
²äà çÿìë³, ³ íåáà,
²äà Àé÷ûíû, ³ ÷óæûíû

* * *

À ñûéäóööà ì³íóëàå ç ñó÷àñíûì,
Äûê áà÷ó ÿ:
Ñêàðûíà ¢ çàñìó÷ýíí³.

* * *

Ïàäóìàéöå ïðà ë¸ñ Ñêàðûíû -
²âû àä÷óåöå
ßãî íÿáà÷íóþ ñëÿçó.

Çàãàäê³-ïðûïàâåñö³ àä Çàéê³

Çàéêà Àëåñü Ôàì³÷ íàðàäç³¢ñÿ ¢ â¸ñöû Çàïîëëå ²âàöýâ³öêàãà ðà¸íà Áåðàñöåéñêàé âîáëàñö³. Ó 1966 ãîäçå ñêîí÷û¢ Êîñà¢ñêóþ ñÿðýäíþþ øêîëó, ó 1971 - ô³ëàëàã³÷íû ôàêóëüòýò Áåðàñöåéñêàãà ïåäà³íñòûòóòà. Ïàñëÿ ñëóæáû ¢ àðì³³ âÿðíó¢ñÿ ¢ ðîäíóþ â¸ñêó, ïðàöàâà¢ íàñòà¢í³êàì áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû. Öÿïåð çàãàäâàå øêîëüíûì ýòíàãðàô³÷íûì ìóçååì.

Àëåñü Çàéêà - ñïåöûÿë³ñò ó ãàë³íå ëàêàëüíàé ýòíàëîã³³. Êîëà ÿãî íàâóêîâûõ çàö³êà¢ëåííÿ¢ óêëþ÷àå äûÿëåêòàëîã³þ, ôðàçåàëîã³þ, ïàðýì³ÿëîã³þ, ì³êðàòàïàí³ì³êó, ôàëüêëàðûñòûêó ³ ã³ñòîðûþ ñÿë³ááà¢. À¢òàð êí³ã "Äûÿëåêòíû ñëî¢í³ê Êîñà¢ø÷ûíû" (2011), "Íàñåëåíûÿ ïóíêòû ²âàöýâ³÷÷ûíû" (2012), "Ôðàçåàëàã³÷íû ñëî¢í³ê Êîñà¢ø÷ûíû" (2014), "Ïðûêàçê³ ³ ïðûìà¢ê³... ç Êîñà¢ø÷ûíû" (2015). ßãî ïÿðó íàëåæàöü äçâå ìàñòàöê³ÿ êí³ã³: "Äûì ç êîì³íà" (2011) ³ "×ûñòû ÷àöâåð" (2015).

Çàãàäê³ - ïðûïàâåñö³

ß çàñòà¢ ÿø÷ý òîé ÷àñ, êàë³ äî¢ã³ì³ âîñåíüñê³ì³ âå÷àðàì³ ì³ëàäçü çá³ðàëàñÿ íà êóäçÿëüí³öû. Ñÿáðî¢ë³, æàðòàâàë³, íàëàäæâàë³ ãóëüí³, íå çàáûâàë³ñÿ ³ ïðà çàãàäê³. Òàäû ïà÷ûíàëàñÿ ñàïðà¢äíàå ñïàáîðí³öòâà, äçå ïàòðàáàâàë³ñÿ ³ êåì³ë³âàñöü, ³ çäàãàäë³âàñöü, óìåííå ñóïàñòà¢ëÿöü, óðýøöå, ìåöü æûöö¸âû äîñâåä.

²äàñþ ë³ ïàìÿòàþ òûÿ çàãàäê³.

Ïûòàë³ñÿ: "À øòî ãàðûöü áåç ïîëûìÿ?" *Àäêàçâàë³:*"Ñîíöà!" “- À øòî ðàñöå áåç êîðàíÿ? - Êàìåíü! - Øòî ïëà÷à, à ñë¸ç íå ëüå? - Ñêðûïêà! - À øòî áÿæûöü áåç ðóê, áåç íîã? - Âàäà! - À õòî áåëû íå áÿë¸íû, ñ³âû íå ñ³â¸íû, ÷îðíû íå ÷àðí¸íû? - Ëåáåäçü, ãîëóá, âàðîíà! - Øòî ö³öà, à êâåòê³ í³õòî íå áà÷û¢? - Ïàïàðàöü! - À øòî ¢åööà êðóãîì äçåðàâà? - Õìåëü! - À øòî ïàë³öü - àãîíü íÿìà? - Ìàëàíêà!”

Çàï³ñ çàãàäàê çðîáëåíû ¢ 1980 ã. àä Çàéê³ Àëÿêñàíäðû Ïÿòðî¢íû, 1911 ã. í., â. Çàïîëëå, Êîñà¢ñêàãà ñ/ñ.

Çàãàäê³ áûë³ ðîçíûÿ, ïðà ¢ñ¸ íà ñâåöå. Ïàìÿòàþ ÿø÷ý, øòî çâàòíûÿ çàãàäí³ê³ ïðûäóìëÿë³ ïý¢íûÿ æûö¸âûÿ ñ³òóàöû³, à ñëóõà÷àì ïðàïàíî¢âàëàñÿ äàöü ïðàâ³ëüíû àäêàç ³, íà æàëü, çàï³ñàöü òàê³õ çàãàäàê-ñ³òóàöûé, çàãàäàê-ïðûïàâåñöÿ¢ óäàëîñÿ íÿøìàò. Àëå ÿíû íàñòîëüê³ ö³êàâûÿ, øòî ìíå çàõàöåëàñÿ ïàçíà¸ì³öü ÷ûòà÷î¢ ç ³ì³. Âîñü ÿíû.

* * *

...Äà êàëîäçåæà ïà âàäó ³äóöü äçâå äçÿ¢÷ûíû. Àäíà ÷ûñòà àïðàíóòàÿ, à â¸äðû áðóäíûÿ, à äðóãàÿ ¢ áðóäíàé ñóêåíöû, à â¸äðû ÷ûñòûÿ.

Ñòà³öü õëîïåö ³ ðàçâàæàå: êàãî ç ³õ çàìóæ óçÿöü? Äî¢ãà äóìà¢. Íàðýøöå, âûðàøû¢: òðýáà çà æîíêó áðàöü òóþ, ÿêàÿ ñàìà ÷ûñòàÿ. ×àìó ¸í ïðûíÿ¢ òàêîå ðàøýííå? Äçÿ¢÷ûíà, øòî áûëà ÷ûñòà àïðàíóòàÿ, çà ñàáîþ ãëÿäç³öü, ó ÿå áóäçå ïàðàäàê ó õàöå, ³ â¸äðû ïàìûå. Äðóãàÿ, íåàõàéíàÿ, óñþäû áðóä ðàçâÿäçå. Ó ÿå ïàðàäêó íå áóäçå. À â¸äðû ÷ûñòûÿ, áî, â³äàöü, ìàö³ ïàìûëà.

Çàï³ñ çðîáëåíû ¢ 2001 ã. àä Ëóø÷ûê Âåðû ²ãíàòà¢íû, 1930 ã. í., â. Àëüøàí³öà, Êâàñåâ³öê³ ñ/ñ.

* * *

...Òðîå þíàêî¢ çàêàõàë³ñÿ ¢ àäíó äçÿ¢÷ûíó. ßíà æ í³ÿê íå ìàãëà âûáðàöü, çà êàãî âûéñö³ çàìóæ. Êàá íå ïàêðû¢äç³öü àäíîãî, ñêàçàëà, øòî ïàäóìàå. Ðàç'åõàë³ñÿ æàí³õ³. À íåÿê ñóñòðýë³ñÿ, çãàäàë³ êàõàíóþ, âûðàøûë³ êóï³öü ¸é ïàäàðóíê³ ³ ¢æî ç ïàäàðóíêàì³ çíî¢ åõàöü ñâàòàööà. Àäç³í êóï³¢ äûâàí-ñàìàë¸ò, òóòê³, ÿê äóìêà; äðóã³ - ëþñòýðêà: ãëÿíåø ó ÿãî - äàë¸êà â³äàöü; òðýö³ - ÿáëûê àä óñ³õ õâàðîá. Ïàãëÿäçå¢ õëàï÷ûíà ¢ ñâà¸ ëþñòýðêà ³ ¢áà÷û¢, øòî äçÿ¢÷ûíà ìîöíà õâîðàÿ. Òðýáà ðàòàâàöü! Ñåë³ ÿíû íà äûâàí-ñàìàë¸ò ³ ¢ìîìàíò ïàäíÿë³ñÿ ¢ äçÿ¢÷ûíû. Äà¢ þíàê ¸é ãàþ÷û ÿáëûê, ç'åëà äçÿ¢÷ûíà ³ à÷óíÿëà. Î, öÿïåð ÿíà âåäàëà, êàìó àääàñöü ðóêó ³ ñýðöà!

Äûê êàìó? Äûâàí-ñàìàë¸ò çàñòà¢ñÿ ãàñïàäàðó, ëþñòýðêà - òàêñàìà, à òðýö³ þíàê äçåëÿ âûðàòàâàííÿ êàõàíàé àääà¢ ñàìàå äàðàãîå, øòî ¢ ÿãî áûëî - ÷àðî¢íû ÿáëûê. ßãî ³ âûáðàëà äçÿ¢÷ûíà.

Çàï³ñ çðîáëåíû ¢ 2004 ã. àä Ñòóïàêà Ì³êàëàÿ Ïà¢ëàâ³÷à, 1930 ã. í., â. Ïàñòàðûíü, Ïàñòàðûíñêàãà ñ/ñ.

* * *

... Æûë³ òðû ñÿñòðû. Äçâå ñòàðýéøûÿ ìîöíà õàöåë³ çàìóæ, à ìàëîäøàÿ ³ íå äóìàëà ïðà çàìóææà. Âûðàøûë³ ñ¸ñòðû ïàâàðàæûöü ³ äàâåäàööà, äà êàòîðàé ç ³õ ïåðøàé ñâàòû ïðûäóöü.

Óçÿë³ ÿíû àäíîëüêàâûÿ ÷ûãóíê³, íàë³ë³ àäíîëüêàâà âàäû, ïàñòàâ³ë³ íà àãîíü. Âûðàøûë³: ó ÷ûì ÷ûãóíå ðàíåé âàäà çàê³ï³öü, òàÿ ïåðøàÿ äà âÿíöà ïîéäçå.

Àäãàäàéöå, ó êàãî õóò÷ýé âàäà çàê³ïåëà?

Âÿäîìà, ó òîé, øòî ïðà çàìóææà íå äóìàëà. ×àìó? Áî ÿå ñ¸ñòðû ðàç çà ðàçàì íàêðû¢ê³ ïàäûìàë³, óñ¸ ãëÿäçåë³, ö³ íå ê³ï³öü âàäà, - ³ ïàðó âûïóñêàë³. Ó ³õ ïàçíåé ³ çàê³ïåëà. À ìàëîäøàÿ ñÿñòðà í³âîäíàãà ðàçó íàêðû¢ê³ íå ïàäíÿëà.

Çàï³ñ çðîáëåíû ¢ 2011 ã. àä Çàéê³ Àíòàí³íû ²âàíà¢íû, 1953 ã. í., â. Çàïîëëå, Êîñà¢ñêàãà ñ/ñ.

ßê áà÷ûöå, êàá àäãàäàöü çàãàäê³-ïðûïàâåñö³, òðýáà áûëî äîáðà ïàäóìàöü. ×àñàì çàãàäí³ê, ÿê³ ìå¢ öÿðïåííå, íå ãàâàðû¢ ðàçãàäêó. Òî, áûâàëà, äóìàë³ ¢ñ³ì ñÿëîì. ² íå àäç³í äçåíü...

Àëåñü Çàéêà,
²âàöýâ³öê³ ðà¸í.

¹ 16 (1323) 19 ÊÐÀÑÀÂ²ÊÀ 2017 ã.
Наша слова

"Äóäàðñê³ ôýñò-2017": ïåðàâàãà àíñàìáëåâàãà âûêàíàííÿ?

Ó ãýòûì ãîäçå íà äçÿðæà¢íûì óçðî¢í³ áûëî ïàñòà¢ëåíà ïûòàííå àá óíÿñåíí³ áåëàðóñêàé äóäû, ðàçàì ç âûêàíà¢÷ûì³ òðàäûöûÿì³ ³ ðàçíàñòàéíûì³ òûïàì³ ³íñòðóìåíòà¢ å¢ðàïåéñê³õ êðà³í, ó ñï³ñ íåìàòýðûÿëüíàé êóëüòóðíàé ñïàä÷ûíû ÷àëàâåöòâà ÞÍÅÑÊÀ. Ïàä çíàêàì ãýòàé ïàäçå³ ïðàéø î¢ ÷àðãîâû Õ²² "Äóäàðñê³ ôýñò-2017", ÿê³ çàñâåä÷û¢ âÿë³ê³ ïðàãðýñ ó àäíà¢ëåíí³ íàöûÿíàëüíàé òðàäûöû³ ãðàííÿ, òýõíàëîã³³ âûðàáó ñàêðàëüíàãà äà ïà÷àòêó ³íñòðóìåíòà - áåëàðóñêàé äóäû.

Ïåðàä òûì, ÿê ðàñïà÷àöü ôåñòûâàëüíû êàíöýðò ó êëóáå "Re:Public", âÿäî¢öà "Äóäàðñêàãà ôýñòó" Çì³öåð Ñàñíî¢ñê³ êîðàòêà íàãàäà¢ òîå, øòî ¢æî ïðàéøëî 25 ãàäî¢ ç òàãî ìîìàíòó, ÿê áû¢ àðãàí³çàâàíû ïåðøû "Äóäàðñê³ áàëòûöê³ ôýñò", à òàêñàìà, ïðà áåëàðóñêóþ äóäó, ÿå ã³ñòîðûþ ³ àäðîçíåíí³ àä àíàëàã³÷íûõ ³íñòðóìåíòà¢. Ó ïàöâåðäæàííå ñâà³õ âûâàäà¢ Çì³öåð ïðàïàíàâà¢ ïàòàí÷ûöü ïàä ÿå ãóê³: óñëåä çà "Îéðàé", ïðàãó÷àë³ ðûòìû "Êðàêàâÿêà", à äàëåé - "Àí¸ë" ³ ³íøûÿ òàíöû, ÿê³ÿ íàñòðî³ë³ ñëóõà÷î¢ íà àêòû¢íû ëàä óñïðûìàííÿ äóäàðñêàé ìóçûê³ ¢ ñó÷àñíûì âàðûÿíöå.

Àëå íå òîëüê³ áåëàðóñêàÿ äóäà ãàñïàäàðûëà íà ñöýíå "Äóäàðñêàãà ôýñòó". Òóò ãó÷àë³ ³ ³íøûÿ âàðûÿíòû ³íñòðóìåíòà, óí³âåðñàëüíàÿ íàçâà ÿêîãà bagpipes. Íà "Äóäàðñê³ì ôýñöå-2017" ðýïðýçåíòàíòàì³ ÿãî å¢ðàïåéñêàãà ¢çîðó ñòà¢ ãóðò "PriobRock" ó ñêëàäçå Àêñàíû ³ Àíäðýÿ Ìàðîç. Ìóçûêàíòû ïðàäñòàâ³ë³ ñëóõà÷àì øàòëàíäñê³õ òàéëýíäà ³ âûñòóï ç ñóñâåòíà âÿäîìûì³ ìåëîäûÿì³ äëÿ ãýòàãà ³íñòðóìåíòà: àä ³ðëàíäñê³õ áàëàä, äà "Rock-mixt'à" ç õ³òàì³ Ðîäà Ñöþàðòà, AC/DC, "Nirvana", ñó÷àñíûì³ äûñêàòý÷íûì³ ðýì³êñàì³…

Å¢ðàïåéñêàé ìóçûöû, ó ÿå ñÿðýäíÿâå÷íûì âàðûÿíöå, àääàå ïåðàâàãó ãóðò "Lity Taler", ÿê³ì ê³ðóå äóäàð Äçÿí³ñ Øìàòêî. Ðýïåðòóàð ìóçûêàíòà¢ ó àñíî¢íûì ñêëàäàþöü òàíöàâàëüíûÿ ìåëîäû³, ÿê³ÿ âåëüì³ ïàäàáàþööà íàâåäâàëüí³êàì ðýêàíñòðóêòàðñê³õ ìåðàïðûåìñòâà¢ - ðûöàðñê³õ òóðí³ðà¢, ôýñòà¢ ³ êàíöýðòà¢. Òàìó òàê³ÿ àäàïòàâàíûÿ äëÿ áåëàðóñêàé äóäû òâîðû, ÿê "Áóðãóíñê³ áðàëü", "Totentonz", "Fever Dreams", "Ìîðà ôà¢íà", ã³ìí áåëàðóñê³õ äóäàðî¢ - ïåñíÿ "À ìîé äçÿäçüêà äóäí³ê áû¢…" ïðàãó÷àë³ íåÿê ïà-àñàáë³âàìó ö¸ïëà ³ äûõòî¢íà, øòî çíàéøëî ñâîé âîäãóê ó äóøàõ ñëóõà÷î¢.

Òàíöàâàëüíà-çàáà¢ëÿëüíóþ òýìàòûêó íà ôýñöå ïðàöÿãíó¢ ãóðò "Hardwood", ë³äàðàì ÿêîãà ç'ÿ¢ëÿåööà âÿäîìû âûêàíà¢öà íà äóäçå å¢ðàïåéñêàãà ¢çîðó - äóäÿëüçàêó - ß¢ãåí Áåéíÿ, ó äóýöå ç ÿê³ì âûñòóïàå òàêñàìà ³ Âîëüãà Ãðûíü, ÿêàÿ âûêàðûñòî¢âàå âàðûÿíò ³ñïàíñêà-ïàðòóãàëüñêàé gaita. Ðàñïà÷à¢øû ñâîé ôåñòûâàëüíû âûñòóï à¢òàðñê³ì³ êàìïàç³öûÿì³ ¢ ñòûë³ñòûöû ôîëê-ôýíòýç³, ìóçûêàíòû ðàçâàðóøûë³ ïóáë³êó äà àêòû¢íàãà ¢ñïðûìàííÿ ìóçû÷íàãà ìàòýðûÿëó-ñêîêà¢ ³ ðàçâó÷âàííÿ òàíöàâàëüíûõ ðóõà¢. Òûì áîëüø, øòî äàïàìàãàë³ ³ì ó ãýòûì äçÿ¢÷àòû ç òàíöàâàëüíàãà êàëåêòûâó "Flammea"!

Ãóðò "Ñòàðû Îëüñà" òîëüê³ øòî âÿðíó¢ñÿ ç íîâûõ êàíöýðòíûõ ïàåçäàê ïà Çëó÷àíûõ Øòàòàõ Àìåðûê³, äçå íà øìàòë³ê³õ òàìòýéøûõ ôýñòàõ ïðàäñòà¢ëÿ¢ ñâîé àëüáîì "Medieval Classic Rock", à òàêñàìà å¢ðàïåéñêóþ ³ áåëàðóñêóþ ìóçû÷íóþ ñïàä÷ûíó Ñÿðýäíÿâå÷÷à. Òàìó ç àñàáë³âûì ïà÷óöö¸ì ãîíàðó çà ñóàé÷ûíí³êà¢ ñëóõà÷û ñóñòðàêàë³ ñâà³õ óëþá¸íöà¢: ³ çíàêàì³òû "Ë³òâ³í", ³ ³íøûÿ õ³òû ãóðòà ¢ñïðûìàë³ñÿ, ÿê áûööàì, óæî ëåãåíäàðíàÿ ñóñâåòíàÿ êëàñ³êà.

Ìóçûêàíòû àä÷óë³ ãýòûÿ àäíîñ³íû ³ ïðàïàíàâàë³ ñâà³ì ïðûõ³ëüí³êàì íàâ³íêó: çíàêàì³òóþ òàíöàâàëüíóþ êàìïàç³öûþ "Ìàðàçóëÿ", àëå ¢ íîâûì âàðûÿíöå - ç áåëàðóñê³ì òýêñòàì, ïåðàêëàäçåíûì ç ïàçíåéøàé ëàòûí³. Âûñâåòë³ëàñÿ, øòî "Ìàðàçóëÿ" - ãýòà òâîð, ÿê³ áû¢ øûðîêà ðàñïà¢ñþäæàíû ïà ¢ñ¸é Å¢ðîïå ¢ XVI ñò., ÿê ÷àñòêà ìóçû÷íàé ì³ñòýðû³. Çàâÿðøû¢ñÿ ñýò "Ñòàðîãà Îëüñû" íà ýíåðã³÷íàé íîöå - êàâåðàì íà AC/DC "Highway To Hell" ³ áåëàðóñêà-ïîëüñêàé êëàñ³êàé drink song - çàñòîëüíàé ïåñíÿé "Êîëà ðûöýðñêà"…

×àðãîâàìó ¢äçåëüí³êó "Äóäàðñêàãà ôýñòó" - ãóðòó "PAWA" - òîëüê³ ³ çàñòàëîñÿ ñâà¸é ìóçûêàé ³ ðûòìàì³ ïàäòðûìàöü ãýòû àêòû¢íû íàñòðîé ñëóõà÷î¢. Àä ïà÷àòêó ñýòà - ã³ìíà "Äóäí³ê", ïðàç ýëåêòðîííûÿ àïðàöî¢ê³ íàðîäíûõ ìåëîäûé "Êðàêàâÿê", "ß ø÷àðêàïðûãà¢êà", "Öÿöåðêà", "Óõ, ÿ!" ³ äà ÿãî çàâÿðøýííÿ - ñóñâåòíà âÿäîìàé "Òàðàíòýëû", ãóê äóäû ê³ðà¢í³êà ãóðòà Þðàñÿ Ïàíêåâ³÷à ëóíà¢ ïàä ñëóõà÷àì³, óçìàöíÿ¢ ïàç³òû¢ àä íåçâû÷àéíûõ àðàíæûðîâàê "PAWA".

Íà çàêàí÷ýííå "Äóäàðñêàãà ôýñòó - 2017" ñëóõà÷î¢ ÷àêà¢ metal-ñýò àä óäçåëüí³êà¢ ãóðòî¢ "Sakramant" (ê³ðà¢í³ê Âàñ³ëü Âåðàáåé÷ûêà¢) ³ "Trollwald", ë³äàðàì ÿêîãà ç'¢ëÿåööà Àíäðýé Àïàíîâ³÷. Ïåðøàÿ ç íàçâàíûõ êàìàíä - "Sakramant" - ïàñëàëà ¢ çàëó âåëüì³ âûñîê³ ýíåðãåòû÷íû ðàçðàä, ÿê³ ïðûìóñ³¢ ñëóõà÷î¢ óñïîìí³öü ñëîâû ëåïøûõ êàìïàç³öûé ãóðòà: "×îðòà¢ Ñêàðá", "Ìóæíû âîëàò", "Áîíà" ³ àäç³í ç ãàëî¢íûõ õ³òî¢ êàìàíäû - pagan-metal êàìïàç³öûþ "Ðóñàëêà".

Êàë³ æ íà ñöýíó âûéøà¢ ãóðò "Trollwald", ÿê³ áû¢ à÷îëåíû õàðûçìàòû÷íûì Àíäðýåì Àïàíîâ³÷àì, òî ³õ folk-metal-êàìïàç³öû³ íàãàäàë³, øòî, íàâàò ïàñëÿ íå÷àêàíàãà çàâÿðøýííÿ ñóìåñíûõ âûñòóïà¢ Âåðàáåé÷ûêàâà ³ Àïàíîâ³÷à ¢ ãóðöå "Litvintroll", ñëóõà÷û àäíîëüêàâà ñëóõàþöü ³ â³òàþöü ³ "Trollwald", ³ "Sakramant", ÿê ÿñêðàâûõ ïðàäñòà¢í³êà¢ âûêàðûñòàííÿ áåëàðóñêàé äóäû ¢ ñó÷àñíàé folk-metal-ìóçûöû. Ãýòû ôàêò ïàöâåðäç³ë³ òàê³ÿ à¢òàðñê³ÿ êàìïàç³öû³, ÿê "Ó ê³øýí³ íóëü", "Ó ãóø÷àðû", "Áåëÿøû-÷àáóðýê³", "Ïàãàíàÿ", àïðàöî¢êà íàðîäíàé ïåñí³ "Íÿñå Ãàëÿ âîäó" ³ ³íøûÿ. ²õ âûêàíàííå ñòàëà ñâîåàñàáë³âûì àïòûì³ñòû÷íûì ïàäðàõóíêàì ñïðàâû, ðàñïà÷àòàé ³í³öûÿòàðàì³ "Äóäàðñêàãà ôýñòó": áåëàðóñêàÿ äóäà ¢ñ¸ áîëüø óïý¢íåíà âÿðòàåööà ¢ ñó÷àñíû êóëüòóðíû êàíòýêñò XXI ñòàãîääçÿ.

Àëå "Äóäàðñê³ ôýñò" õîöü ³ ïàêàçà¢, øòî íàøà áåëàðóñêàÿ äóäà - íåàä'åìíàÿ ÷àñòêà ñó÷àñíàé íàöûÿíàëüíàé êóëüòóðû, àëå íå òðýáà çàáûâàöü ïðà ÿå àñàáë³âàñö³, ÿê ñàêðàëüíàãà, ñïàêâå÷íàãà ³íñòðóìåíòà, ÿê³ ñóïðàâàäæà¢ æûöö¸ áåëàðóñà àä êàëûñê³ äà ìàã³ëû.

Òàìó ãðóïà ýíòóç³ÿñòà¢-äóäàðî¢ ïðàïàíàâàëà ïðàâåñö³ 6-7 òðà¢íÿ ¢ áåëàðóñê³ì ìÿñòý÷êó Ãëûáîêàå "Äóäàðñê³ ðýé", íà ÿê³ì ìîæíà áûëî á ïàçíà¸ì³ööà ç ñàë³ñòàì³ -âûêàíà¢öàì³ ç Ïîëüø÷û, ×ýõ³³, Øàòëàíäû³ ³ ³í. À ãàëî¢íàå - àáìÿíÿööà âîïûòàì ãðàííÿ íà ãýòûì ³íñòðóìåíöå, çðàá³öü ñóìåñíûÿ âûñòóïû ³ çàï³ñû, ïðàâåñö³ íàâóêîâûÿ êàíôåðýíöû³, äàêðàíóööà ³ì¸íû òàëåíàâ³òûõ ñîëüíûõ âûêàíà¢öà¢.

Äâàööàöü ïÿöü ãàäî¢ òàìó, íà ìÿæû 80-90-õ ãàäî¢ ì³íóëàãà ñòàãîääçÿ, ðàçàì ñà ñâà³ì íàñòà¢í³êàì Àëåñåì Ëàñ¸ì ìàñòàê ³ äóäàð Òîäàð Êàøêóðý÷ çðàá³ë³ ýòíàãðàô³÷íóþ ýêñïåäûöûþ, êàá àäøóêàöü ñëÿäû áåëàðóñêàé äóäàðñêàé òðàäûöû³. Ïàä ÷àñ ãýòûõ âàíäðî¢àê ÿíû çíàéøë³ ÷àñòê³ ¢í³êàëüíûõ áåëàðóñê³õ äóäà¢, ïà ðýøòêàõ ÿê³õ ìîæíà áûëî çðàçóìåöü ìàãå÷ûìàñö³ ³ àäíàâ³öü êàíñòðóêöûþ ³íñòðóìåíòà, àäêðûë³ äëÿ ñÿáå ³ äëÿ àé÷ûííàãà ìóçûêàçíà¢ñòâà ³ìÿ ëåãåíäàðíàãà äóäàðà Õâåäàðà Ñòýñÿ.

- Öÿïåð âûðàøàåööà ïûòàííå àá óíÿñåíí³ òðàäûöû³ áåëàðóñêàé äóäû, ðàçàì ç òðàäûöûÿì³ ³íñòðóìåíòà¢ ³íøûõ å¢ðàïåéñê³õ êðà³í, ó ñï³ñ íåìàòýðûÿëüíàé êóëüòóðíàé ñïàä÷ûíû ÷àëàâåöòâà ÞÍÅÑÊÀ. Ó Áåëàðóñ³ ñòâîðàíû "Äóäàðñê³ êëóá", ïðàâîäç³ööà "Äóäàðñê³ ôýñò", âûéøà¢ ïåðøû íóìàð àëüìàíàõà "Dudar", ç'ÿâ³ëàñÿ øìàò òàëåíàâ³òûõ ìàéñòðî¢, ÿê³ÿ ïðàöÿãâàþöü íàöûÿíàëüíûÿ òðàäûöû³ âûðàáó ³íñòðóìåíòà: Çì³öåð Ñàñíî¢ñê³, Þðàñü Ïàíêåâ³÷, Àçÿí³ñ Ñóõ³, Àëåñü Ñóðàâà ³ ³íøûÿ ñó÷àñíûÿ áåëàðóñê³ÿ äóäí³ê³. Äóìàþ, øòî ì³íóëàå áåëàðóñêàé äóäû, ÿê ñàêðàëüíàãà ³íñòðóìåíòà, ÿãî ñòàí âûêàðûñòàííÿ ¢ ñ¸ííÿøíÿé àé÷ûííàé ìóçû÷íàé êóëüòóðû äàçâàëÿå íàì ñïàäçÿâàööà, øòî ìû äàñÿãíåì ãýòàé ìýòû", - ãàâîðûöü Òîäàð Êàøêóðý÷.

Àíàòîëü Ìÿëüãóé.

Íà çäûìêàõ: 1. Âàñ³ëü Âåðàáåé÷ûêà¢ - ë³äàð ãóðòà Sakrament; 2. Ãðàþöü ìóçûê³ Ñòàðîãà Îëüñû; 3. Âûêàíà¢öà íà gaita ç ãóðòà Hardwood Âîëüãà Ãðûíü; 4. Ãóðò Lity Taler âûêîíâàå ìóçûêó áåëàðóñêàãà Ñÿðýäíÿâå÷÷à; 5. Þðàñü Ïàíêåâ³÷ - ìóçûêàíò ³ ìàéñòàð ïà âûðàáó äóäà¢; 6. Øòî òàêîå áåëàðóñêàÿ äóäà, àäêàçâàþöü Ç. Ñàñíî¢ñê³ ³ Ä. Øìàòêî.

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëà¢ Âàöëàâàâ³÷ Ñóäí³ê

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³äñê³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Àëåíà Àíñ³ì, Þðàñü Áàá³÷, Þëÿ Áàæîê, Ìàðûÿ Áàðáàð³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëàâ Ñóäí³ê, Ïàâåë Ñöÿöêî, Àëåã Òðóñàâ, Äçÿí³ñ Òóøûíñê³, Àëÿêñåé Øàëàõîâñê³.
http://naszaslowa.by/ http://pawet.net/
http://kamunikat.org/ http://tbm-mova.by/
http://nashaslova.mns.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³. Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.

Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Óñòàíîâà ³íôàðìàöû³ "Âûäàâåöê³ äîì ÒÁÌ".
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 17.04.2017 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 682.
Àá'¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1500 àñîáí³êà¢.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 1,24 ðóá., 3 ìåñ.- 3,72 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öó: ïà äàìî¢ëåíàñö³.